

Universitätsbibliothek Wuppertal

Diodori Sicvli Bibliothecæ Historicæ Libri XV

Diodorus < Siculus >

Basileæ, 1578

Liber XVI.

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1046](#)

Imperante autem Athenis Nicophemo, Romæ consularem dignitatem adiungi sunt Caius Sulpicius, & Caius Lucinius. His regentibus Alexader Phœnix tyrannus misit prædatorias naues in Cyclades insulas, & nonnullas expugnatis multos mortales in suam potestatem redigit. In Parethum etiā mercenarijs militibus appulsiis, urbem obsedit. Cum uero Athenienses Peparethijs opem ferrent, ducemque reliquissent Leosthenem, in Athenienses impetum fecerunt, qui Alexandri militibus Panormi commorantibus attendebant animum, cumque ex improviso interuenissent principis copiae, singularis quædam felicitas obtigit Alexandro. Non enim solum eos quos ad occupationem Panormi miserat, e maximis periculis liberauit, uerum etiam triremes Atticas quinque, & unam Peparethiam coepit, corporibusque sexcentis potitus est. Athenienses uero animis irritati Leosthenem proditionis capitiscque damnant, & facultates eius proscribunt, electumque ducem Charetem cum nauibus copijs emitunt. At ille hostes metuebat, socios iniuria afficiebat. Protectus enim mari in sociam urbem Corcyram, maximas seditiones excitauit, ex quibus cædes & rapina extiterunt. Quæ causa fuit cur Athenienses male audirent apud socios. Chares igitur similiter alijs sceleribus & iniurijs opertus nihil preclarum aut laudabile gesse: sed patriæ calumnias & odium exterorum conciliauit. Atque Dionysiodorus & Anaxis rerum Græcarum historiam usque in hunc annum literis complexi sunt. Nos uero res gestas Philippi, antequam ad regnum perveniret, ut in principio proposueramus, hoc libro recensuimus. In sequenti uero facto initio ab exordio regni Philippi, omnes regis huius res gestas usq; ad mortem literis mandabimus, & alias quæ incognitis terræ partibus sunt gestæ, simul comprehendemus.

Diodori Siculi Historice Bibliothecæ libri decimi quinti,

F I N I S.

D I O D O R I S I C V

L I B I B L I O T H E C A E H I S T O

R I C A E L I B E R X V I . D E G E S T I S P H I

lippi regis Macedoniæ, Angelo Cospo Bononiense interprete.

P R A E F A T I O.

Nomini rerum gestarum narratione, illud scribentis uidetur esse officium, ut libris singulis ciuitatum, aut regum facta integra ab initio ad finem usque comprehendat: quod ita præcipue narratæ res fideliori memoria retineantur, & aptiores fiant ad cognoscendum. Quæ enim interrupta finem principio continuum non habent, ea intentionem & studium legentium abrumpunt: quæ uero continenter ad exitum deducuntur, absolute utique rerum ipsarum utuntur declaratione. Cum autem ipsa rerum gestarum natura scriptores adiuuat, tum iam prorsus non est ab hoc instituto discedendum. Itaque nos quoque, postquam peruenimus ad Philippi Amyntæ filij res, eius facta enitemur hoc libro includere. Is quidem annos quatuor & uiginti Macedonum rex fuit, minimisque occasiōnibus se ei offerentibus, omnium quæ in Europa essent maximum regnum suum

Propositio li-
bri 16. de Phi-
lippo rege Ma-
cedonum.

sinum constituit, & acceptam Macedoniam Illyrijs parētem, multarum ac nobilium gentium & urbium dominam reddidit. Ob suam deniq; uirtutem ab uniuersa Græcia imperator electus, populis ei ultrò obsequentibus, & raptiores Delphici templi, unde oracula petebantur, ultus, meruit ut inter Amphicyonas nominaretur. In eiusdē pietatis suæ mercedem assequiutus suffragiorum ius, quod habuerat Phocenses ab eo deuicti: post Illyrios, Thraceis, Pœnas, Scythes, & conterminas eis gentes expugnatas, ad Persarum imperium extingendum se accinxit. Iamq; præmissis copijs, Græcas aliquot urbes in libertatem uendicauerat, cum fati uiolentia interceptus, tātos post se reliquit apparatus, ut Alexandro ad eandem expeditionem contra Persas alienis auxilijs haud opus fuerit. Nec tantæ res, fortunæ ipsius potius quam uirtuti adscribendæ sunt, quod plurimum in re bellica & ui, & industria magnanimus hic rex excelluerit. Ne uero in præfatione res eius immaturè tractemus, ad historiæ ordinem nos conferemus, breuisbus priora tempora repetentes.

Regni Philippi annus I.

Anno mundi

Cū Athenis Callimedes imperaret, Olympiade quinta & centesima, qua 3605. Cyrenæus Porus uictor stadium obtinuit, Romanī aut̄ Consules essent Cne. philippi, pars us Gentius, & Lucius Aemylius, Amyntæ filius Philippus, & Alexādri, qui ^{tes} & ^{educas} Persas deuicit, pater, Macedonię regnum hoc occupauit modo. Cū pridem ^{tio.} eius pater Amyntas Illyrijs, qui eum debellauerant, stipendium pendere, ob fidem Philippum, cæteris filijs iuniorem, dare compulsus esset, illi adolescentulum Thebas custodiendum miserunt. Ciuitas autem eam curā Epaminondæ patri demandauit, ut scilicet puerum creditum diligenter seruaret, & bonis disciplinis institui facheret. Erat eius domi Epaminondæ filij præceptor Pythagoricus Philosophus, sub quo multum profecit Philippus. Cumq; adolescentem φύσις οὐ τε φύtes duo & natura ad uiuarentur, & diligentia sibi non deessent, uterq; ad maxi λοπονία erūt mas uirtutes peruenit. Epaminondas quidem magnis & periculosis cer- ditionis param taminibus, preter omnium opinionē patriam suam totius Græciæ principem ^{de adminicula} fecit: Philippus autem captata temporum ratione in rebus agendis, nihilo Epaminondæ laudib; inferior fuit. Post obitum uero Amyntæ, Alexander filius maior natu alijs, cū regnum suscepisset, Alorites Ptolemæus dolis & regno & uita eum spoliauit. Sed Perdiccas postea idem in Ptolemæum patravit: potitusq; regno, aulus est magno prælio cum Illyrijs configere. Qui ab eis captus, & ad summam miseriam redactus est. Interim Philippus frater de cu Philippus quā stodia elapsus, regnum male affectū apprehendit, q; in proxima pugna Mace do regno auia dones plures quatuor millibus extincti fuissent: qui autem supererant, adeo to pollutus. essent consternati, ut ex magna Illyriorum trepidatione uix consisterent, omninoq; bellum abhorrerent. Accedebat, quod & Pannones ipsis finitimi, ex quodam contemptu, agros passim populabantur. Illyrij ingentes comparabant copias, ut in Macedoniam irruerent. Et Pausanias quidem regiæ stirpis, in regnum illud per Thracum regem inuadere conabatur. Athenienses quoque, Philippo infensi, Argæum contra illum iuabant, Mantizæ duci dato eo negotio, cum tribus hominum millibus, & classe, que rei cœptæ sufficeret. Ex incommodis itaq; prius in bello acceptis, & maioribus quæ uidebantur impendere, anxij & ancipites plurimum erant Macedonum animi. Sed Philippus in tanto rerum omnium timore, in periculis, quæ euidentissime apparebant, neutibuam perterritus, habita cōcione, ad firmitudinem animi suos horatus, audientiores aliquantulum reddidit. Conuersusq; ad emendandam militarem disciplinam, curauit ut decentib; armis milites sui instructi essent: utq; meditationibus bellicis exercearentur. Ex cogitauit præterea ordinem illum Phalangis ^{M42} iunctissimum phalangis, quæ Macedonum peculiaris fuit, sumpto exemplo cedonice auherorum, qui clypeos clypeis coniungebant in bello Troiano. In familiari au thor Philipp. tem sermone mirifice omnibus blandiri nouerat: aliquos muneribus, quosdā viriutes regiæ

pro missis in suam concilians benevolentiam. Sed & imminentibus sibi cladi bus sapienter ita prouidit. Videbat in primis Athenenses mitifico quodam studio teneri recuperandæ urbis Amphipolis, proptereaç Argæum commo uere ad turbandum regnum Macedoniarum. Sponte itaq; ea urbe cessit, ut esset sui juris. Ad Pannonios autem missis legatis effecit & donis & pollicitationibus ut pacem secum pro tempore firmarent. A' Pausania se liberauit, largitione regem qui eum inuasurus erat, ad suam uoluntatem pellicens. Mantias uero Atheniensium dux cum classe Methonam traiectus, ibi ipse subsistit. Argæum autem cum mercenario milite Aegas misit. Qui cum urbi appropinquaret, oppidanos cœpit adhortari, ut se reciperent, ex tali beneficio principem locum in regno Macedoniarum habituri. Sed nullo ei assentiente, Methona reuertebatur, cum Philippus instructis copijs eum adortus, multos cecidit: reliquos qui ad montem uicinum se retraxerant, dimisit, perfugis ex pacto si bi deditis. Ex hac pugna uictor Philippus, confirmauit plurimum Macedonum animos ad futura deinceps bella. Dum autem haec agerentur, Thasum habitatum iuerunt Crenidas, quam urbem rex deinde a suo nomine Philippus nuncupatam, habitantium frequentia ampliore fecit. Et hinc quidem Chius Theopopus initium sumpsit libræ quinquaginta octo, quos de Philippo reb. edidit. Sunt autem in eo numero quinq; quorum fides haud satis cœsunt.

Regni philippi annus 11.

Annus mundi 3606. Iam uero principem Athenenses Eucharistum, Rom. Q. Seruilium, & Q. Genutium Consules habebat, cum Philippus Athenas missis legatis pacem ab eo populo impetravit, cum de Amphipoli repetenda nihil actum esset. Ita ce cum Atheni ab hoste illo iam liber, audiuit Agim Pæonum regem mortem obiisse: nec oblata ens facta, pæo occasione ulciscendi, Pæones dimisit. Ductis namq; in illos copijs, facta dimis uicit, & Illyrios. catione, in Macedonum potestate superatos eos rededit. Reliqui erant Illyrii, ad quos expugnando intendebatur studio. Proinde concione habita, cum milites ad id bellum animasset, in Illyrici fines cum decem millib. peditum & sexcentis equitibus intravit. Quod cum Bardylli regi relatum esset, misit protinus ad Philippum legatos, qui offerrent ei urbium deuictarum equum secum administrationem, & eo pacto pacem firmarent. Sedenim Philippus eam denegauit, nisi omnibus Macedonicis urbibus cederet. Itaq; re infecta legatis reuersis, Bardyllus plurimum fiduciae reponens in suorum uirtute, ex uictorijs quas prius multas acquisierant, parato exercitu decem millium peditum, & quingentorum equitum, hosti obuiam uadit. Cumq; alteri alteris uicini constitissent, emissio ingenti clamore, in certamen irruunt. Philippus in dextro cornu, ubi erat spectata uirtutis Macedones, cu circumagi equites iussi sunt, ut ex transuerso barbaros adorirent, hosteis a fronte ferociissime oppugnabat. Illi aut quadrata acie instructa, omnibus periculis acriter resistebat: diuq; anceps fuit pliū, obgregia utrorumq; fortitudinem. Et cum ex omni parte multi caderent, multi confoderent, res nunc in hanc, nunc in illam partem fluctuabat, put dimicantium uirtus uel excitabat, uel remissa erat: tandem cum pmisssi equites a latere, a tergo hosteis premerent, & Philippus cum fortissimis suorum magna ui eisdē fatigaret, coacti sunt Illyrii in fugā se coniūcere: ita etiā multis absuuptis, cum eos per loca uaria Philippenses persequerent, nouissimè Philippus dato signo suis, uti se reciperet, trophyum erexit. Qui ex suis occubuerat, eos sepeliri curauit. Et Illyrii petitas prius urbeis Philippo per legatos dedentes, pacem obtinuerunt, cum amisiſſent in ea pugna plus septē millib. hominum. Cum uero Macedoniarum & Illyrici res satis in præsentia tractauerimus, ad diuersarum gentium facta diuertemus. In Sicilia cum iunior Dionysius regnū Syracusarum pridem accepisset, homo minimè industrius, & patre plurimum degenerans, sub pacis & quietiorum morum prætextu, turpem ignauiam tegere conebatur: & cum successisset in bellum contra Carthaginenses, cum eis pacem firmiter.

Dionysij iunioris ignauia.

mauit. Cum Lucanis itidem bello summa negligētia prorogato, & ad ultimū p̄alij aliquot superior cum fuisset, cupidissimo animo pacem eis concessit: in Apulia urbis duas extruxit, ut turā efficeret maris lonj nauigationē. Qui enim loca maritima incolebant, p̄adatorij nauibus discurrentes, Adriaticū pelagus omnino mercatoribus infestum reddiderant. Post id summo ocio se tradens, omnem militarem exercitationem aboleri permisit. Regnum maximum omnium in tota Europa, & quam eius pater adamante munitā tyrannidem gloriabat, sua ignavia perdidit: quod quemadmodum ab eo cōmissum sit, & quae singillatim gesta fuerint, suo explicabimus ordine.

Regni Phili pi annus 111.

Cephisodoto Athenis imperante, Romæ consulib. C. Licinio, & C. Sulpicio, clarissimus inter Syracusanos optimates Dion Hipparini filius ex Sicilia aufugit: & Syracusanos, & alias Siciliæ urbis ingenti animo in libertatē uen dicauit huiusmodi initij. Habuerat senior Dionysius uxores duas, & ex ultra que liberos susceperebat: ex prima, quæ erat Locrensis, Dionysium, qui ei defuncto successit: ex altera, Hipparini filia, summa honestatis inter omnes Syracusanas, Narsetum & Hipparinum filios. Huius secundæ uxor frater erat Dion, vir in philosophiæ studijs famæ celebris: constantia autem & rei militaris scientia lōgē omnib. suis ciuib. præstans: accedebat adhac nobilitas summa, & singularis animi magnitudo, quæ omnia eum tyranno formidolosum reddiderant: utpote qui aptissimus uiderebat ad retundendā eius scelera. Itaq; decreuerat virum talē, p̄cul à se habere, intentas etiā ei mortem. Id persenties Dion apud amicos quosdā primo latitauit, postea ex Sicilia in Peloponēsum traecit cum Megacle fratre & Chariclide, qui sub Dionysio copijs militarib. prefuerat, Corinthumq; pfectus, ab eo populo impetravit, uti liberationis Syracusanorum curā secum iulciperet. Cum milites mercenarios uellet scribere, & arma conquerret, multis eum iuantib. breui tēpore & arma, & conductos milites in nauibus duab. onerarijs dispositi: cumq; ijs tantū ē Zacintho, quæ est propè Cephaleniam in Siciliā transmisit. Triremes & alias onerarias naues Chariclidī, qui paulo post Syracusas trāsiret, tradidit. Eodē fermē tēpore Andromachus Tauromeniensis, Timēi historici pater, opib. animoq; plurimum excellens, in Tauromenio. unum cōgregatis ijs qui fuerāt reliqui ab excidio Naxi dirutę à Dionysio, col lē urbi uicinum, qui Taurum nuncupabat, ad multum tēporis inhabitauit, & à sua diutina mālitione in Tauro, Tauromenium eū locum appellauit: breuiq; auctis oppidi rebus, factū est ut incolæ opulēti, & locus honoratus redderet. Nostra tandem ætate, Cæsare adiūciente animū ad Tauromenienium incremēta, Romanorū colonia illuc deducta est. Eubœi aut, dum hæc in Sicilia agerent, Eubœi morus ciuib. discordijs laborates, hi quidem Boeotos, alteri autem Athenienseis in auxilium accersiuerunt: cœptoq; ibi bello, leuia certamina, & quasi præludia frequenter siebant, in quib. nunc Thebani, nunc Athenienses erāt superiores. Sed nunquam iusto certamine dimicatum adhuc fuerat, cum Eubœi post res. Sed nunquam iusto certamine dimicatum adhuc fuerat, cum Eubœi post bello uastarā insulam, & multos utrinq; mutuū odij cæsos, tandem suo malo docti, simul conciliati sunt. Proinde Boeotij illinc discedentes, citra noxam dominum reuersi sunt. Athenienses autē, cum ab eis Chij, Rhodij, Coi & Byzantij defecissent, inciderunt in bellum quod Sociale dictū est, sustinueruntq; illud Bellum Sociale per triennium. Electos itaq; duces Charetē & Chabriam cū exercitu ad id belum miserunt. Illi statim Chionī inuidentes, inuenerunt illuc missa auxilia ab ijs qui simul defciuerant, & præterea à Carum rege Mausolo, instructisq; ordinib; urbem mari & terra oppugnare aggressi sunt. Chares cum peditū manib; naui ab actuarijs hostium nauib. afflicta, succumbebat, & sui fortunæ cedentes, saluti suę consulerunt. Itaq; maioris faciens gloriosam mortem, q; ut

Ann. Mundi

3607.

Dion Syracusanus.

uictus uiueret, à se hostes fortiter repellens, confectus obiit. Interea Philippus rex magno prælio ab se deuictis Illyrijs, omnes eorum gentes, quæ usq; ad pā ludem Lychnitudem habitat, ad sui obsequium compulit, & in Macedoniam est reuerlus, cum glorioſam pacem Illyrijs cōfcessisset. Iamq; celeberrimū eius erat nomen apud Macedonas, utpote cuius uirtute res prius male affectas re-creatas uideret. Post hæc cum Amphipolitanī infensi effent Philippo, & mul-

Philipp. Am-
philopolis fabi tis modis eum irritarent, parato iusto exercitu eos inuadit, & inductis ad mœ-

nia machinis, acri & continua oppugnatione eos premens, muri partem arie-

te deiecit: irrumpensq; in urbē per apertum locum, & repulsi qui se opposue-

rant, ea est potitus: ciuesq; omnes humanissime habuit, præter paucos, quos

Pydn. sibi aduersos patria multauit. Vrbs autem ea ex Thracie propinquitate & a-

liorum locorum multum cōtulit ad Philippi incrementa. Subito enim ab illa

Pydnam occupauit, & Olyntijs ad obtinendam Potideam, cuius rei erant cu-

Olynthus. pidissimi: tulit auxilia. Olynthiorum autē ciuitas & potentia & habitantium

multitudine plurimi erat momēti ad bellica negocia perficiēda: & qua aduer-

sante, multum laboris subeundū esset ei, qui imperiū suum uellet proferre.

Propterea mutua quadam emulatione & Philippus & Athenienses teneban-

tur, utri ipsorū illa se adiungeret. Sedenim Philippus Potidea expugnata, A-

theniensium præsidium illinc depulit, deuictosq; incolumes Athenas huma-

niter remisit. Reuerebatur enim ualde eam remp. Philippus, cum ob potenti-

am, tum propter dignitatem. Olyntijs Pydnam etiam uibem prius ab se ca-

ptam, & ei finitima, quæ possidebat, donauit. Crenidas deinceps cōferens, indu-

Philippi urbi. ctis multis qui eam uibem incoherent, ex sui appellatione instituit, ut Philippi

nominaretur. Erant in eo tractu fodinæ auri, sed tenues & nō bene exploratae

eas Philippus magnis operibus ita instruxit, ut annua ei redirent amplius mil-

le talenta. Vnde magnis opibus breui cumulatis, Macedonizæ imperium plu-

ritum auxit, cum pecuniae cœptis omnibus negoçijs sufficerent. Numimum

aureum Philippi nomine cudi instituit. Multorum qui stipendia facerent cer-

tum & ualidum numerum sibi legit. In Græcia multos munenibus corruptos,

ad patriæ proditionem allexit: quæ omnia sigillatim ut facta sunt, declarabi-

mus, prius tamen quæ hoc loco subsequuntur, narraturi.

Ann. Mundæ Regni Philippi annus 1111.

3608. **Dion uudit lib-** Cūm Athenienses Agathoclem principem, Rom. M. Fabium, & C. Petiliū
beratum tyrā- Conſs. haberent, Dion in Siciliam peruenit, Dionysij tyrānidem oppressurus.
nide Syracus- Is cūm ante tam nobile cœptum facinus nulla facultate ad id faciēdum inuita
fū. retur, præter omniū spē, regnum amplissimum totius Europę penitus labefac-

tauit. Quis enim uero credidisset eum uirum cum nauibus duab. tātum one-

rarijs uictorem futurū in eum regē, qui lōgas naues 500. pedites ad 10000.

& decem millia equitum, armorum autem, commeatum, & pecuniarū tantū

haberet apparatus, quantus enumeratis copijs abundē sufficeret? Vrbē pre-

tereā maximam Græcarum omnium tenebat, cui erat portus & naualia, & in

structissimæ arces fermē inexpugnabiles: non deerant & auxilia ualidissima.

Dionis uirtu- Sed contra ea omnia Dioni aderat potiora, ingens animus, uirtus summa, &

magna eorum qui miserè seruiebant erga eum beneuolētia, quodēq; ijs maius

erat, ipsius tyranni ignauia, & popularium uoluntates abalienatæ. Huiusmo-

di igitur omnia eodem tempore simul emergētia incredibilē exitum rebus

quæ gerebantur dederunt, hoc maximē ordine. Cūm ē Zacontho Dion du-

Minoa. bus nauibus acceptis discessisset, præteruectus Agrigentinos, Minoam te-

nuit. Ea urbs superioribus annis à Cretensium rege Minoē fuerat extructa,

quo tempore persequutus Dædalum, usus est Cocali Sicaniæ regis hospitio.

Sed dum hæc agerentur, Carthaginensibus parebat urbs illa, præteratque et

Paralus, Dioni amicissimus, à quo prompto animo acceptus Dion, cum ena-

uibus arma numero ad quinque millia exportari fecisset, ab eo impetravit,

ut Syra-

ut Syracusas curribus illa deuehi curaret. Ipse autem iter eodem cœpit, mille
uiris comitantibus: statimq; Agrigentinos, Gelenses, & alias Siciliæ mediter-
raneas gentes, Madinæos & Camarinenses, adhortatus ad uendicandā liber-
tatem, sibi contra tyrannum iunxit, concurrentibusq; ex omni parte auxilijs,
comparauit exercitum amplius uiginti millium hominum. Græci pariter ex
Italia & Messanenses multi accersiti, magna promptitudine aduenerunt. Iam
Dion Syracusanus fines intrauerat, cum ei facta est obuiam ingens multitudo
& ex agris & ex urbe uenientium ad se hominum inermium: multis enim,
quibus parum credebat, arma Dionysius ademerat. Ipse quidem per ea tem-
pora in urbibus nuper à se constructis circa mare Adriaticum erat, cum mag-
nissimis copijs. At hi quos ad Syracusarum custodiam duces reliquerat, primò ten-
tauerunt, ut in tyranni fide oppidanos retinerent, ne defectionem molirentur.
Sed quum id frustra fieret, tumultu passim succrescēte, coacto mercenario mi-
lite, & his qui in urbe partes regias fouebant, tumultuantibus ita obſistere de-
creuerunt. Dion interim Syracusanis, qui armis carebant, aduecta arma distri-
buit: alios autem eo armorum genere, quod fortuitum ei offerebat, instruxit.
Hisq; omnibus in concionem uocatis, dixit: eo animo se uenisse, ut Siciliæ li-
bertatem quereret: ideo oportere duceis deligi, qui & libertati recuperandæ,
& extinguae funditus tyrannidi pareis essent. Tunc una ueluti uoce ab u-
niuersa multitudine conclamatum est, ut ipse Dion & frater Megacles impe-
ratores in eo bello essent. Subito igitur à concione urbem inuadens, nullis in
aperto se ei op ponētibus, audacter ingressus per Achradinam, in forum cum
exercitu contendit, cum nullus ei occurseret auderet. Erant cum Dionem omni
no hominum millia quinquaginta. Hi omnes coronati in urbem intrarunt du-
cente Dionem, Megaclem, & triginta Syracusanis, qui soli è numero eorum qui in
Peloponneso exulabant Syracusis, ausi sunt fortunæ cum Dionem se expone-
re. Vniuersa autem urbe à seruitute ad libertatem, à tristitia tyrannidis, ad sum-
mam hilaritatem & laudationes conuersa, omnia gaudijs, omnia sacrificiorum
plena erant. Priuatim unusquisq; ad lareis suos excitatis uaporibus, gratias
dñs agebat ob accepta bona, concipiebatq; uota uti futuræ res prospere cede-
rent. Sentiebatur & quidam ueluti ululatus foeminarum exulantium, ob felici-
tatem adeò insperatam. Passim uero ab omnibus urbis partibus concursus
ad Dionem erat. Non liber, non serius, nō peregrinus inueniebatur, qui eum
uidere non cuperet, cum summa admiratione eius uirtutis, quam maiorem
humana omnes animo concipiebant, nec immerito. Maxima enim ea erat re-
rum commutatio, & quam nullus unquam futuram existimatasset: amarissima
quinquaginta annorum seruitute tunc primum depulsa, & libertate unius ho-
minis uirtute restitura. Dionysius tunc temporis ad Cauloniam Italæ cum
moram traheret, Philistum, quem Adriatico mari præficerat, ab se cum classe
accersum, iussit Syracusas contendere: ipseq; eodem peruenit, die septimo
post eum diem, quo urbem Dion occupauerat: tentauitq; initio, num astu Sy-
racusanos posset circumuenire. Ad eos enim legatos, qui pacem peterent, mi-
nor, quo astu
us ad tyran-
nidem consta-
bilem.

Dionis exer-
citus.

Dion Syracusa-
nus ad liber-
tatem recupe-
randam horta-
tur, & dux bel-
li constituitur.

Dionysius Iua-

nior, quo astu
us ad tyran-
nidem consta-
bilem.

tisq; non paucis, qui ea loca tuebantur, iam interitus penetrauerant, consere-
Dionysiani Sy bantq; manus cum ijs qui ad muri subSIDium ueniebant. Tunc Dion præter-
racusas adorti spem deceptus, cum optimis militum obuiam iuit hostibus, cœptoq; prælio
a Dionē repel multos paſsim cædebat. Cumq; haud magnū loci ſpacium intercederet (quip
luntur.

pe intra munitiones statim erat pugna) accurrit ſubito magna uis hostium in
eum locum ſatis angustum, & uix itadī unius. Vtrinq; autem qui ſumma ex-
cellebant uirtute periculis fe animoſe offerebant: hi quidem ob ingētia Dio-
nysij promiſſa, illis autem libertatis amore ad ſummum uincendi ſtudium in-
flammatis. Et primō anticipitem reddebat pugnam aequalis fermè utrorumq;
uirtus, cadebantq; plurimi, nec pauciores cōfodiebantur, uulneribus omnes
aduerliſ. Qui enim in prima parte erant, generoſiſſimē ad mortem uſq; decer-
tabant: proximi autem pro eis cadētibus, strenuē ſubibant incommoda om-
nia. Et pro adipiſcenda uictoria nullum erat periculum quod recuarent. Sede-
nim Dion cupiens plurimū facere egregium aliquid, ut labore ſuo parta ui-
deretur uictoria, in medianum hostium aciem prorupit, & acriter dīmīcans mul-
tos cecidit, perturbatisq; aduerbis ordinibus, in media ea turba ſolus conſi-
tit. Ibi emiſis undiq; iaculis & in clypeum & in galeam, nihil offendebatur,
armis eum tuentibus. Sed in brachio dextro confixus, uulneris asperitatem
haud poterat ferre, paulumq; aberat, ut deueniret in hostium manus, cum Sy-
racusani pro duce ſuo ſeruando ſolliciti, facto uehementiori impetu in hoſiē,
& Dionem periculo eripuerunt, & illum ad fugiendum compulerunt. Itidem
& ad aliam muri partem, ſuperiores oppidanī, pro ſequiti ſunt Dionysij mil-
ites uſq; ad portas insulæ. Quum uictoriam hanc clarissimam, & per eam ſtabi-
litam liberalitatem Syracusani obtinuiffent, trophæum in tyranī exprobra-
tio nem ereixerunt. Dionysius uero ab eo quod ſperarat uidens ſe decidifſe, iam
quē regni recuperandi animum deſpondens, ualidis præſidijs arceis firmauit,
impetratisq; ſuorum cadaueribus, quæ erant octingenta, honorifice ea ſepeli-
ri curauit, aureis coronis & purpureis uestibus adornoſa. Sperabat enim hu-
iſmodi officio, alijs animos auctum iri ad ſubeunda diſcrimina pro eius ty-
rannide. Magnis etiam muñeribus eos qui strenuē pugnarāt pro ſequutus eit,
& ad Syraculos misit qui agerent de pace. Sed Dion excuſationibus uarijs le-
gatos distinebat, donec absolute ſine impedimento muri parte quæ deerat, ea
dem arte hostem ludificatus, qua ipſe deceptus fuerat, introductis legatis,
quum de pace uerba habuiffent, respondit: unicam eſſe pacis uitam, ſi depoſi-
ta tyrañide, contentus ſit honoribus certis. Id cum Dionyſio renunciatum
eſſet, duceis ſuos consuluit tyranus, qua uia Syracusanos tam ſuperbē repon-
denteis poſſet ulcisci. Postmodum cum omnibus rebus, præter quām fru-
to abundaret, maritimisq; uiribus preſtaret, hostilem agrum populatus eſt: di-
uisiſq; inter ſuos frumentis illis prædatitijs, miſit onerarias naueis cum pecu-
nia ad comparandos commeatus. Syraculani haud multas habebant longas
naueis, ſed in locis quæ oportuna nouerant, occurrentes, magnam uitam frugū
emptarum, quæ deuehebatur, abstulerunt.

Alexandri Pher-
rei mors.

Dum uero haec Syracusis gererentur, in Græcia Alexander Pheræorum ty-
rannus fraude uxoris Thebes, & fratrum eius Lycophrontis & Tisiphoni in-
terfectus eſt. Qua ex re non mediocrem gratiam tanquam tyrañicide primō
adepti ſunt: poſtea immutati animo, muñeribus ſibi milites conciliarunt, nec
tyrannoſ ſeipſos diſſimulabant. Sublatis enim ē medio qui eorum uolunta-
ti renitebantur, & confirmatis multum uiribus ſuis principatum apprehen-
derunt. Erant ea tempeſtate in Thessalia magni nominis, ac nobilitatis ſum-
mæ, qui nuncupabantur Aleuadæ. Hi tyrañoſ eos comprimere conati, cum
per ſe haud ſufficerent, Macedonia regem Philippum inuocauerunt. Qui in
Thessaliā proiectus, tyrañis deuictis, priſtina uribus libertate reddita,

eam

eam sibi Thessalorum benevolentiam comparauit, ut ipse ac filius Alexader
in uarijs bellis eos auxiliares habuerint. In his autem qui historias conscrip-
runt, Demophilus Ephori filius, bellum quod Sacrum uocarunt, & in annos un-
decim, donec sceleris illius participes exticti essent, dilatum est, narrationem & Diyllus h[ab]ili-
omissam à patre suscepit, ab eo tempore, quo Delphici oraculi templum & oc-
cupatum & direptum est à Phocensi Philomelo. Sed huc usq[ue] tantum perie-
nit Callisthenes decem libris, quos de Græcorum rebus scripsit. Ruris inde
Atheniensis Diyllus libros uiginti septem auspiciatus est, queis & Græcia &
Siciliæ facta recensentur.

Regni Philippi annus V.

Iam principatum Athenis Elpinus, & consulatum Romæ iniuerant M. Po-
plius Lenas, & C. Manlius Imperiosus: cœperatq[ue] centesima & sexta Olym-
pias, in qua uictor in stadio fuit Malensis Porus. Eò tēpore in Italia circa Lu-
caniam colluuiu[m] quædam hominum, omnium fermè fugitiuorum, è locis ua-
tuis in unum confluxit, passimq[ue] primo latrocinabatur: de[n] & excubias agen-
do, & incursionibus crebris, alijsq[ue] exercitationibus cœpit assuefacere se ad
militareis ordines seruandos. Itaq[ue] iusta acie cum locorum eorum cultoribus
congressi, semper uictores euadabant: auctisq[ue] uiribus, ad urbium oppug-
nationem conuersi, Terinam oppidum captum diripuerunt. Postea in ditio-
nem suam redactis Arponio, Thurijs, & alijs aliquot urbibus, sibi suam rem-
publicam instituerunt: uocatiq[ue] sunt indigena appellatione Brutij, quod eoru[m]
plerique serui essent. Vernaculo enim sermone fugitiu[m] appellabantur Brutij.
Huiusmodi originē habuitis Italæ populus. At Philistus Dionysij præfectus Bellum contra
Rhegium profectus, illinc Syracusas quingentos equites traecebat, assump[er]tisq[ue] Dionysium iu-
bi pluribus alijs, & peditatu[m] duū[m] milliū, in Leontiuos (qui & ipsi à Diony- niorem mo-
sio descieruerant) se conuertit: ac noctu[m] mœnib[us] superatis, cum partem urbis oc-
cupasset, consertis atrociter manib[us], præcipue Syracusanorum uirib[us]. qui Le-
ontiniis uenerant auxilio, illinc electus est. Interea Heraclides, quem Dion in
Peloponneso cum nauib[us] longis reliquerat, impeditus ante tempestatibus, ne
posset in tempore liberationi Syracusarum adesse, uenit cum longis nauibus
uiginti, mille & quingentis militibus. Cumq[ue] is uir plurimum uirtute excelle-
ret, uidereturq[ue] tantæ rei maximè idoneus, præfectus est Syracusanorum om-
nib[us] maritimis copijs, ut commun[i] cōsilio eius & Dionis gerere bellum cō-
tra Dionysium. Et iam Philistus instructa classe triremiū sexaginta, ad naua
le prælium excibat Syracusanos, haud multū ei nauium numero cedentes. Pu-
gnatum est utrīc[em] summis uiribus, inclinabatq[ue] primo uictoriæ spes ad Phi-
listum, ob egregiam eius fortitudinem. Sed à suis tandem derelictum undiq[ue] Sy-
racusani eu[m] prementes, ut uiuum caperent, laborabat. Sed Philistus ut uita-
ret quæ plerunque in captiuos committi solent, sibi mortem consciuit: uir in-
tegerrimæ fidei, & qui magno usui fuerat tyrannis donec uixit. Huius cada-
uer disceptum Syracusani per urbem traxerunt, abieceruntq[ue] insepultum.
Dionysius amissio tantæ expeditionis duce, cum alium qui bello admistran-
do par esset, non haberet, nec per se idem posset, legatos ad Dionem misit, qui
ei primo dimidium imperij sui, deinde & totum obtulerunt. His à Dione re-
sponsum est, uti rex arcem populo dederet, impetraturus ex ea munera & ho-
nores. Nec Dionysius eam conditionem rejeciebat, dum tamen præsidium
& opes quas in ea haberet, in Italiam tutò posset transferre. Approbabat id
totum Dion, hortabaturq[ue] populum ad subeunda ea pacta: uerū concio-
nantibus quibusdam in contrarium, noluit Dioni assentiri populus, sperans
uise illud assequiatur. Sedenim Dionysius ualido præsidio firmata arce, the-
sauros & omnem regiam supellectilem nauibus clanculum impositam in Ita-
liam transtulit, & in urbe seditiones erumpere coepertunt. Erant qui summa-
terum Heraclide censerent demandandam, quod is homo ad tyrannidē nun-
quam

quam uideretur aspiraturus. Alij uero præfici omnibus debere Dionem ad se uerabant. Accessit ad alia incommoda, quod mercenarij milites, qui uenerat Syracusani dis e Peloponneso ad Syracusarum liberationem, cum stipendia multa eis debet, stijs laborat. rentur, nec solutioni ob indigentiam satisfieri posset, plures tribus millibus omnes q[uod] spectatae uirtutis, & qui multa in bellicis rebus exercitatione longe omnib[us]. Syracusanis fortitudine præstarent, discesserunt: adhortati prius Dioni que gra[n]t ut secum & ipse recederet, ulcisceretur q[uod] secum cōmunes iniurias à Syracusa fanis acceptas. Denegauerat primo id se facturum Dion: uerū paulo post, nisi relata.

ardente urbe seditionibus, cōpulsus est se recipere ad externos milites abeunt teis, simul q[uod] iter faciebat ad Leontinos, cum Syracusani inflammati odio eos persequi coeperūt: & in ipso itinere facta dimicazione, cum multos ē suis amissent, se retraxerunt. Nec Dion ex ea uictoria sustinuit, ut odium cōtra ingratissimos ciues exerceret. Missis ad se qui defunctorum corpora ad sepulturam peterent, benignè indulxit, captiuos q[uod] multos citra redemptionem liberos dimisit. Multi etiam ex prælio, cum in fuga interfici potuissent, quia tamen uerbis ostentabant se esse Dionis partium, ab eorum cæde temperatum est. Dionysius tunc temporis, cum Neapolitanum Nypsiū, uirum & prudetiae & fortitudinis egregiæ, ducem elegisset, ei ut Syracusas cōtenderet, iniunxit, dedit q[uod] aliquot onerarias naues ad commeatus deuehendos. Ille igitur e Locris Syracusas uersus discesserat. Isdem diebus dum diutius præsidia à Dioniso arcī imposita, panis & aliorum necessariorum in opia summa constantia tolerauissent, tandem præmente necessitate, ad salutem prospiciendam conuersi omnes, nocte simul habitis consilijs, decreuerunt sequenti die & arcem & semetipso Syracusanis dedere. Iamq[ue] primo diluculo ibant ab arce ad populum qui deditio[n]em paciscerent, cum Nypsius cōspectus est, classem circa Arethusam in portum appellens: ex cuius aduentu ab inopia recreati, summa rerum omnium abundantia adfluere coeperunt. Eodem modo arx fermè alienata, ex insperato confirmata est, cum præcipue Nypsius milites qui arcem tuebantur, in concionem euocatos, oratione temporis accommodata, plurimum ad futura omnia toleranda animauerit. Syracusanis tunc instructis tritemibus hosti obuiam egressi, cum ille in concionem totus conuersus eset, incursione subita ingentem tumultum excitarunt: quo uehementer perturbati sunt qui primum impetum debebant excipere. Itaq[ue] prælio cōserto, Syracusanis hostiles aliquot naues demiserunt, nonnullis potiti, reliquas in fugam cōuerterunt. Ex ea uictoria multum elati, deis primum sacrificia amplissimare diderunt, ipsi dein ad conuiuia & ingurgitationes conuersi, nullam habebant excubiarum curam: utpote contra hosteis, quos uictos nihil faceret. Intem Nypsius acriter intentus ut acceptam cladem ulcisceretur, copijs nocte expeditis, inscendit ipse furtim oppositas munitiones, ibi q[uod] in temulentia & somnum reuolutos uigiles offendit. Non cunctatus, scalas ad id factas applicat, per quas strenuissimi aliquot superato muro, trucidatis custodibus, cum portas reserassent, introductus est totus exercitus in urbem. Syracusanis qui in subsidium accurrebant, cum omne eorum robur uino langueret, uel trucidabantur, uel fugam statim arripiebant. Eodem tempore & qui erant in arce cum omnia in custodia essent, intra munitiones penetrarunt. In oppidanos subito casu consternatos & incompositos multa cædes committebatur. Intrauerant cum Nypsius plures decem millibus acie ordinata, ut in urbe nullus eorum impetum posset sustinere: quippe cum in ea nemo ducis officio fungetur. Iamque occupato foro in domos irruerant, diripiabantque passim opes. Foeminæ, pueri, serui captiuū ducebantur. Refugerant uiri in angiportus & uias quasdam, ubi continua dimicacionibus decertabant, sed cum magno detimento: quium multi interficerentur, alijs autem grauissima subirent vulnera. Et noctu hæc quidem omnia, uti sors in tenebris obtulerat, utrinque commis-

committebatur. Nunquam apparuit, quantam hominum strages ubique facta esset, nisi demum die adueniente. Tunc Syracusani animaduertentes unicam salutis spem in Dione esse, miserunt equites aliquot in Leontinos ad eum, ^{Syracusani vobis} onem reuocat. orantes, & in seruitutem redactam patriam uellet destituere: utque iniuriarum, quas ei intulissent, sibi ueniā dans, patriae calamitatem miseratus, ad eam subleuandam festinaret. Dion, ut qui animi magnitudine, & ex philosophiae studijs sedatum sensum haberet, nihil indignationis in ciues suos retinuit, sed repetē milites suos adhortatus, duxit Syracusas. Cumque ad Hexapila peruenisset, ibi instructis ordinibus progredi cœpit: tunc obuiā facta sunt ei fermē decem millia mulierum, puerorum, & senum ab urbe fugientium. hi omnes cū lachrymis suam sortem Dioni commendabant. Eo tempore hostes qui ex arce descenderant, domibus que circa forum erant, post direptionem īiecto etiam igne, ad ulteriores occupandas se conuerterant, totique in illo erant, cum locis pluribus facto agmine Dion in urbem irrumpens, occupatos in auferendis raptis rebus, incompositos & subito eius aduentu perterritos passim trucidat, & in domibus & in iūns, prout se ei offerebant: pluresque iam quatuor milibus cæsi erant, cum reliqui fuga celeri in arcem se recipientes, obstructis portis imminentem cladem evitarent. Id facinus celeberrimum omnium que prius a se gesta erant, cum Dion peregrisset, curauit ut incendia, quibus multæ domus ardebat, coēcerentur, utque reficerentur munitiones, ne ab arce hosti in urbem aditus pateret. Expurgatis denique omnibus locis, ubi cadauerum acer ui facebant, trophæum erexit, & dijjs, quorum ope patriam seruasset, sacrificia exoluit. Populus uero ut gratitudinem suam in Dionem ostenderet, eum imperatorem delegit, decreuitque ei honores heroicis. Ille tunc, ut eodem tenore ubique se magnanimum ostenderet, eis qui inimico animo in se deliquerant, clementer ueniam dedit, populumque uniuersum ad concordiam seruandam exhortatus est. Vnde plurimum charitatis & commendationis apud suos ciues, ueluti unicus patriæ seruator, & cui ex maximis beneficijs multum debetur, consequitus est.

Cum uero Siciliae res in huiusmodi statu essent, in Græcia Chij, Rhodij, By

Bellū sociale.

Zantij, & Coi bello sociali cum Atheniensibus cōtendentes, summo studio se instruebant, ut exitum rei nauali pugna experirent. Itidem Athenenses, cum prius ad eam expeditionē Charetem cum 60. nauib. misissent, tunc Iphicratī & Timotheo, clarissimis viris ea tempestate in populo Athenensi, totidem dederunt naues, ut profecti cōtra hosteis, communī consilio cum Charete regerent. Iunctis autem quatuor gentium uiribus, illi habebant centum nauium classem, qua Imbrum & Lemnon Athenensium insulas depopulati, in Samon demum inuaserant: uastatisque agris omnibus, urbem & mari, & terra op pugnabāt. Complures autem insulas Athenensium diripuerāt, coactaque inde ingenti præda, oneribus belli sufficiebant. Atheniēsium duces postquam in unum conuenerunt, ad oppugnandum Byzantium subito profecti sunt: qua ex re hostes ut socijs succurreret, a Samo auersi sunt: cōuenerantque omnes copiae in Helleponū, expediebātque se utrinque ad nauale plium, cum subito magna uentorum uis coorta dimicationē cohibuit. Et cum nihilominus confligerere Chares statueret, Iphicratī & Timothei copiae eū in tāta tempestate sequi noluerūt. Tum Chares militum testimonio in præsentem rem aduocato, collegas prædicionis insimulauit, populoque Athenensi eos, quod se in prælio conferendo deseruissent, per literas detulit. Ille plurimū commotus, aduersus eos iudicium habuit. Condemnati sunt Iphicrates & Timotheus talētis multis, & reuocati à belli administratione. Itaque Chares omnium rerum curam solus suscipiens, laborabat multum, ut impendijs belli remp. suā leuaret, & præcepit tale facinus aggressus est. Artabazus qui à rege detecserat, compellebat eōfligere cum illius præfectis, quorū exercitus erat septuaginta millia hominum

num. Is cum exiguis haberet copias, Chareti auxilium implorauit: qui totis viribus accedens, hosteis superauit. Huic tanto beneficio parem gratiam relaturus Artabazus, magna munera dedit Chareti, ut facile inde posset exercitus suum sustentare. Atheniensibus ea res initio uehementer placuit. Sed Athenas à rege superuenientib. legatis, qui de Charete conquererentur, animi multum immutati sunt, cum rumores iactarent, regem daturum nauium trecentarum auxilia Atheniensium hostibus. Id uerita ciuitas, decreuit componere cum socijs bellum. Cumq; illi non abhorrerent à pace, facile illud factum est.

Belli socialis finis. Taliq; causa, bello, quod Sociale nuncupatum, tres annos durauit, finis est impositus. Sed enim propè Macedoniam tres reges Illyrici, Pannorum, & Thracum, cum in uicino Philippi regis res indies crescenteis suspectas haberent, iniuerunt consilia de eo coniunctis viribus opprimendo: quandoquidem antea annis ipsorum quisque separatim ab eodem uictus fuerat, nec dubitabant se illud facile facturos. Verum Philippus imparatos adhuc, dum copias cogunt, ac reliquo bellū apparatu se accingūt, deim prouiso adortus, superat, compellitq; in ius Macedonum.

Ann. Mundi

3610. In sequenti anno, quo Athenis Callistratus imperauit, & Romæ Consules fuerunt Marcus Fabius, & C. Plotius, eortum est bellum, quod Sacrum uerunt, uiginti q; ad nouem annos. Philomesus enim Phocensis, cōfidentia & improbitatis extremæ viri, occupauit Delphicum templum, incenditq; bellū Sacrum ob huiusmodi causam. Postquam Lacedæmonij pugna illa nobili Leuctrica à Shebanis deuicti sunt, ab eisdem ut ingentem soluerent pecuniam, in Amphicytionum iudicio sunt dānati, ob occupatā urbē Cadmeam. Itidem & Phocenses, quod magnā partē Cirrhæi agri, qui Apollini est sacer, depopulati fuerant, multorum talentorū cōdemnationē subiuerunt. Sed neutrīs multā exoluentib. agitatum est rursus de eis inter Amphicytonas, & primō de Phocenium peruicacia. Fuerunt qui censeret, ni Deo pecunia iudicata persolueret, uti Phocensiū agri consecrarent, & iuris diuinī fierent. Pariter dictum est, alios omneis Amphicyonū dicto audientes esse oportere (inde aut Lacedæmonij notabant) qui minus id fecissent, eos uniuersæ Græcīæ indignationē mereri. Hæc sententia cū ab omnib. cōprobata esset, uidereturq; imminere, ut re-

Philomelus gio Phocensis Deo addiceret, Philomelus authoritatis summā apud populus Phocenses ad lareis suos, eos longa oratione docuit, grauissimā multā haudquaq; persolui bellū horū posse. Rursus omnium ipsorum agros consecrari, non tantū turpe, sed etiam periculosum esse: quod, unde uictū haberent, eis auferret: summaq; iniuria id ab Amphicytonib. factū esse, cum ob pusillam regionē uastatā, maxima summa damnati sunt. Poinde consulebat, iudicium tam iniquum uti rescinderet: nec Phocensibus deesse rationes contra Amphicytonas, quod antiquitus oraculi locus iuris & potestatis Phocenium fuerit, in cuius rei testimonium atque tiquissimum & maximum poētam Homerum, ita scribentem citabat.

Phocenses Schedius ducunt & Epistrophus, illi

Saxosam Pythona tenent, simul & Cyparission.

Et ideo oportere acriter eniti, ut locus, qui Phocēsib. patrīus esset, uendicaret. Promisit dein, si tāto negotio se uellēt præficere, ut plenū ius imperiūq; haberet: se bona diligentia curaturū, ut imminēns infortunium ab eis auerteret. Nec illi, urgente metu pœnæ in eos dictę, cunctati sunt, quin imperatore eum

Philomelus deligerent. Tunc Philomelus, ut quæ promiserat, re præstaret, initio statim *Dux i. Phocen* Spartam se cōtulit, secretosq; cum rege Archidamo sermones habuit: non minus ei, quam sibi laborandum esse, ut Amphicyonū iudicationes irritæ rediderent, cum & in ipsos Lacedæmonios grauem & iniquam sententiam ualde dixissent. Se quidem ideo Delphos inuadere decreuisse: quibus cum esset potitus, Amphicytonum decreta uellet rescindere. Ad hęc Archidamus respon-

dit,

dit, manifesta in præsens se ei auxilia non daturum, sed clanculum & stipendio & militibus eum iuuando, rei coeptæ non defuturum esse. Acceptis igitur ab eo quindecim talentis Philomelus, simul & sua non minori pecunia mercenarios milites conduxit. Ex Phocensibus autem mille viros delegit, quos iaculatores nuncupabat: magnoq; militum numero coacto, Oraculum inualuit. Thracidas gentem in Delphis, sibi obstanteis cum magna cædere repulit. Eorum bona passim concessit diripienda. Cæteros enim loci habitatores perterritos, adhortatus est, ut bono animo essent, ne'ue aliquid mali ab se timerent. Sed ^{Ph. lomelus} cum fama templi occupati late iam uagaretur, Locrenses finitimi subito instruunt copijs Philomelum aggressi sunt, commissioq; circa Delphos prælio ui- eti multis suorum amissis, domum reuersti sunt. Ea uictoria audentior factus ^{Amphictyonum} ^{decreto per} ^{uim rescindit,} Philomelus, è columnis Amphictyonum decreta excidit, & damnationum quæ conscripta erant monumenta prorsus extinxit: palamq; illud promulgauit, se nec Oraculi diripiendi, neque alicuius iniqui facinoris perpetrandi animum habere, sed maiorum suorum iura uendicarem, iniquo Amphictyonum iudicio rescisso, patrias leges confirmare uoluisse. Boeotij interim habito consilio, decreuerunt capto templo succurrere, raptimq; milites negotio destinarunt. Sed Philomelus templo murum undique induxerat, coegeratq; magnam uim hominum, dimidiatum, praeter integrum, stipendum exoluens. Ex Phocensibus optimos quoque delectos conscripserat, ut instar iusti exercitus, ad quinque millia hominum sub signis haberet. Cum ipsis ante Delphos constiterit, iam hosti metuendus. Duxit deinde copias eas in agrum Locrensem: magnaq; ex parte eum populatus, conuertit se ad munitissimi castelli (secundum quod flumen labebatur) oppugnationem, multisq; conatibus, cum id frusta tentasset, omissa oppugnatione, conseruit manus cum Locrensibus. In quo certamine eum uiginti sui milites occubuerint, & eorum corpora effecient hostium potestate, petijt ab eis per Legatos, ut sibi concederentur: id illici denegarunt, superq; addiderunt, apud Graecos omnes communilege sanctum esse, ut insepti abiacerentur sacrilegi omnes. Quam rem agerrime ferens Philomelus, iterum cum Locrensibus prælium iniuit: plurimumq; laborauit, ut hostium quospiam interficeret, eisdemq; potiretur. Ita compulsi sunt illi, permutatione facta, tradere quos inhumatos tenebant. Hinc Philomelus multis populationibus factis, militem suum præda onustum reduxit Delphos. Vbi per oraculum rescire cupiens bellum quod gerebat euentum, Pythiam coegerit, ut tripodem inscenderet, sibiq; daret responsum. Sed quoniam tripodi occurrit mentio, haud abhorrens uidetur, ueterem de eo traditam historiam repetere. Antiquitas fama ea inualuit, capras Oraculum ipsum inuenisse: cuius gratia & Delphici hac tempestate capris ut plurimum sacrificant in consulendo oraculo. Inuentum uero ita aiunt. Cum eo in loco, ubi nunc templi adytum est, terræ hiatus pateret, circumq; errant pascentes capræ (quod scilicet Delphi eo tempore inculti erant) frequenter contigit, ut ad cauum illud capra quæpiam accedens, & intropiciens, miris quibusdam exultationibus, & uoce prius ei insueta, incredibilem pastori suo admirationem concitaret adeo ut & ipse spectatum eius loci situm accesserit. Eum tunc, quod capris euenerat, perturbatio ingens corripuit: ut illæ, ea propemodum quæ diuinuero uexatis accident, paterentur: hic uero præter illud, etiam futura prædiceret. Quapropter apud eius regiones homines diuulgata commotione mentis (quæ ad hiatum accendentibus oboriretur) complures illuc conueniebant, tentandiq; gratia quæcumque proprius se inferebant, diuino agitabantur spiritu. Propterea res in admirationem uersa, creditumq; terrestre illud esse oraculum. Et aliquandiu seruatum est, ut consulturi de rebus suis, ad hiatum se promitterent, alter alteri responsa redderent. Sed cum multi ex fure in præceps desilirent, itaque interirent, qui eum locum seruabant, insti-

D I O D O R I S I C V L I

498

tuerunt, ne quispiam periclitaretur, ibi fœminarum uatem ad omnium usum delegi, à qua prædictiones acciperentur. Ei uero machinam erigi, super quam Muliercula oracula in Delphis reddebat tutò & diuinitù afflari, & consulentibus respondere posset. Quia uero ea materna & nunc retinent ænei tripodes. Quo igitur modo & oraculum inuentum sit, & quibus initijs tripus in usum uenerit, pro re dictum satis arbitror. Solebant etiam primo illo tempore uirgines ob naturam puriorum, & quod Diana uideantur propinquitate quadam iungi, ad officium illud diuina enunciandi adsumi. Aptissimæ enim credebantur ad seruanda ea arcana, quæ in responsis contineantur. Sed annis posterioribus Echecratem quendam Thessalum fama est, cum ad oraculum peruenisset, uisam uirginem Pythiam summae uenustatis adamasse, & raptam uiolasse: unde ob admissum facinus Delphici sanxerint, ne in posterum respondendi officio fungeretur uirguncula: sed senior fœmina, annorum saltem quinquaginta, quæ tamen uirginali habitu, in memoriam ueteris uaticinandi moris ueteretur. Et hæc quidem sunt, quæ fabu-

Responsum Iose de oraculo inuento traduntur. Sed nos ad res Philomeli regrediamur. Is Philomelo da quidem eius loci dominus, Pythia, ut aliquid sibi de patriæ rebus prædicet, eum.

monuit & cum uates eam ipsius patriam sibi uideri responderet, minari & cogere eam uti tripodem inscenderet, cœpit Philomelus. Ad cuius uim inferens asperitatem offensa mulier, cum dixisset, ei licere facere quid uellet: latus plurimum uerbum id, ut oraculum rebus suis aptissimum, accepit Philomelus, statimq; ex scriptum illud in propatulo posuit, & passim uulgauit, sibi à deo licentiam datam faciendi quod uellet. Postmodum concione uocata, quid sibire sponsum esset exposuit: adhortatusq; uti firmiores animos haberent, ad belli negotia se totum conuertit. Factum est & ei Apollinis templo ostentum huic modi: Aquila ædem superuolans, in terram se deuoluit, educatasq; in templo columbas persequebatur, ut earū aliquot ex ipso altari arripuerit. Idipsum earum rerum petiti Philomelo & Phocensibus fortunatum exitum Delphici

Excusatio fa. crilegij. belli portendere affirmabant. Inflatus proinde Philomelus, delegit è suis qui maximè idonei uisi sunt, hosq; partim Athenas, partim Lacedæmoniorum, alios item Thebas, cæterasq; Græciæ insigniores urbes adire iubet, excusatum se, ne crederent diuinarum rapiendarum gratia, sed quo recuperaret ius, quod antiquitus Phocenses in templo constaret habuisse Delphos ab se occupatos: partumq; esse Græcis omnibus sacrarum opum rationum reddere, recensendo numero & pondere munera, quæcumque in templo fuerant dicata, si quispiam id quæreret desiderauit. Precari denique, si forte ab aliquo in Phocenses ex inimicitijs aut odio bellū pararetur, ut ipsi uel sibi auxilio essent, vel saltem hostes non iuuarent. His per legatos expositis, Athenienses, Lacedæmonij, alijs ue quidam, & societatem & auxilia polliciti sunt. Sed Boeoti, Locenses, & quidam alijs contra statuerant, ac bellum pro deo contra Phocenses gerere decreuerunt.

An. Mundi
3611.

Regni Philippi Annus VII.

Et hæc quidem anni huius spacio contigerunt. Quo autem Diotimus Atheniensium princeps, Caius Martius & Cneus Manlius Romæ Cōsules fuerunt, Philomelus bellū quod cooperat magnitudinem prospiciens, qui secum stipendia facerent, multos ad se incitabat: & Phocensium qui bello idonei uiderentur, delectum habebat. Cumq; his omnibus parandis pecunia opus esset, à rebus quidem sacris manus continuit: cæterū Delphicos, qui erant cæteris ditiones, cōpulit ut sibi excoluerent unde stipendia mercenario militi cōmodè dari possent. Comparatis igitur copijs iustis, eas in campum eduxit, ut appareret eum certamen non detrectare contra Phocensium hostes. Locrensis uero ei occurribus, commissum est prælium ad petras quæ Phædriades nuncupantur: in quo uictor Philomelus, multos ex hostibus interfecit, plures cepit

Philomelus
Locrenses pre
lio uincit.

cepit, quosdam ut se de rupe præcipites darent coëgit. Ex hac pugna prôspera elationis multum Phocensibus inieatum est. Sed enim Locrenses grauiter affecti, legatos Thebas miserunt, & sibi, & deo auxilia implorantes. Tunc Bœoti & propter pietatem erga deos, & quod eis cōducebat, decreta Amphictyonum rata permanere, miterunt ad Thessalos & ad ceteros Amphictyonas, qui orarent, uti secum contra Phocenses bellum susciperent. Et illi quidem cum tumultus bellum id ipsum facere constituerint, ingens tumultus & seditio per uniuersam Græciam excitatus est, cum aliqui deo subuenientum, & in Phocenses, ueluti saepe legos, animaduertendum: alij rursus ut Phocenses auxilijs iuuarentur, decresserent. In diuersum proinde tendentibus gentium & urbium factionibus, templo succurrere decreuerunt Bœoti, Locrenses, Thessali, Perrhoëbi: & præter hos Dores, Dolopes, Athamanes, Achæi, Phthiotæ, Magnetæ, Aeneanes & aliquot alijs. Phocensibus uero auxilio erant Athenienses, Lacedæmonij, & quidam alij ex Peloponneso. Sed promptissimi omnium in hoc erant Lacedæmonij cum alijs quibusdam ea de causa. In pugna Leuctrica Thebani cum uictores fuissent, lite in ad Amphictionas contra Lacedæmonios detulerunt, quod eorum ciuis Phœbidas Cadmeam occupasset, dictaque ob eam iniuriam mulcta est illis talentorum quingentorum. Sed cum tempore legibus præfinito Lacedæmonij iudicatam summam non exoluissent, rufum Thebani causam renouarunt, ut duplo multarentur, mille scilicet talentis, quod cum ab Amphictionibus factum esset, Lacedæmonij ob debiti magnitudinem similis Phocensibus tergiuersationes moliebantur, iniuste damnatos sese prædicantes. Idcirco cum ipsis pariter expediret, quod multum condemnationem eam uererentur, ut bellum conflaretur, laborabant: existimantes Amphictyonum scita rescindi posse citra pudorem sub Phocensium uelamine. Propter huiusmodi rationes, alacres ualde Phocensium rei aderant, uti ius templi in eorum manu confirmaretur. Verum cum iam pro certo haberet Philomelus, Bœotos magnas copias contra seducere: statuit conducere affatim mercenariorum militum. Sed cum ea res pecuniam ingentem exposceret, coactus est iniçere manus rebus sacris, & oraculum diripere. Pollicente autem eo stipendia integra cum dimidiatis, ocyus ad eum magna hominum uis confluxit, offerentium se bello ob ampla præmia. Sed nullus utique probi ingenij uir ei militia nomen suum dedit, propter pietatem erga deos: tantum qui erant summæ improbitatis, & lucri gratia deos cōtemptui habebant alaci animo ad Philomelum concurrebant: ut breui iustum exercitum equitum & peditum fermè 10000. comparauerit, quos in Locrensem agrum duxit: factisque ei obuiam Locrensis & Bœotis uires iunctas habentibus, equestre prælium commissum est, in quo Phocenses superiores fuerunt. Hinc Thessali & propinquæ ciuitates sociæ coacto sex millium hominum exercitu, in Locridem uenerunt. Factaque certamine cum Phocensibus ad tumulum, qui Argulas dicitur, & ipsi uis sunt. Superuenerunt postmodum Bœotorum tredecim milia armata. Ab Achæis rursus mille & quingenti milites in Phocensium subsidium adducti sunt, constiteruntque utrinque copiæ in eodem loco. Tunc inter pabulandum Bœoti aliquot mercenarios Phocensium milites comprehendenterunt, adductosque ad ipsam urbem, per præconem declararunt, Amphictiones illos, utpote cum factilegis stipendia facientes, morte multare: recte id confirmantes, iaculis omnes confixerunt. Quia ex re multum conductius Phocensium miles indignatus, ut simili poena hostes afficeret, Philomelum rogarunt, acriterque cōtendentes, multis ex hostibus per agros uagantes cōperunt: adductosque Philomelus itidem iaculis confecit, ut deinde hostes ab arroganti & truculenta illa puritate destiterint. Vtique demum exercitu in alia loca transeunte, cum persyluas & difficiles saltus iter faciendum esset, de improviso primæ utrinque acies ubi inuicem occurentes, leue certamen inceperunt. Sed postea acriter & totis

Lacedæmonij
cur iuuent
Phocenses.

Philomelus
templum Del
phicum, nerut
bellici paran
di causa, spo
liat.

uiribus pugnatū est. Bœotiq; cum militū numero longē hostib; præstant, Phocenses profligant. Per loca autem præcipitia, & quæ angustos exi-
mors. Philomeli tus haberent, cum fuga fieret, milites multi Phocensium interficti sunt. Et Phi-
lomelus audacia incredibili depugnans, multis affectus uulneribus in locum
quendam præruptū, & unde non facile posset euadere inclusus, supplicia quæ
Onomarchus nonnunq; in captos edi solent, timens, sese illinc præcipitem dedit: & ad eum
modum persoluta deo pœna debita, extinctus est. Tūc Onomarchus qui cum
2. Dux Pho- censium.

eo ordines ducebat, suscepta rerum administratione, exercitus reliquias redu-
xit, & fuga se recipentes milites in unum cogebat. Dum hæc geruntur, Philip-
pus Macedoniar; rex Methonā urbem expugnauit, direptamq; euertit. Pagas
etiam captas suo imperio subiecit. Et in Ponto Leuco Bosphori rex, cū annos
quadraginta regnasset, mortuus est: cui Spartacus filius succedens, quinq; an-
nos in eo principatu uixit. Romani uero contra Phaliscos bellum iniuerunt,
nec memorabile aliquid aut magnum gesserunt: tantum incursionibus & po-
pulationibus Phaliscum agrum deuastarūt. In Sicilia Dionē imperatore à Za-
cynthijs mercenarijs militibus interficto, administrationem eam suscepit Cal-
lippus, qui cædis illius author & hortator fuit.

An. Mundi

3612.

Iam uero Athenis imperante Eudemō, & Romæ Consulib; Marco Fabio,
& Marco Pompilio, Bœoti uictoria contra Phocenses potiti, existimantes sa-
crilegij, authore Philomelo deorum hominumq; uiribus pœna affecto, alios
quotcunq; à facinore simili perterritum iri, sese in sua receperunt. At Phocenses
aduerso prælio afficti, Delphos contendentes, facto sociorum omnium con-
filio, de bello consultabant. Ibi qui ingenij æquioris erant, ad pacem traheban-
tur: sed impij, quibus nec audacia, nec lucri cupido immunita erat, circumspi-
ciebant, num quispiam oratione suam improbitatem adiuuaret. Tunc Ono-
marchus, quod honoris initi prærogatiua tueretur, oratione mediata bellum
turbæ illi coepit suadere, ne quaquam perinde commodi publici, ut sui priuati
rationem habens. Quod enim ut & alij grauiter, ac sèpius pœnis ab Amphi-
ctyonibus fuerat multatus, nec aliquid exoluere uoluerat, pace bellum sibi
commodius fore ducens, Phocenses sociosq; ad perseverandum in Philomeli
coepio, uerbis suis impellebat. Electus igitur imperator, mercenariorū militū
magnum numerum conciuit. Ordines militū obitu extenuatos suppleuit, au-
tisq; multum collectio milite copijs suis, in comparandis auxilijs, alijq; bel-
lo necessarijs multum satagebat. Adhac magnos ei animos fecit somnium,
quod gloriæ incrementi præsigium ei facere uisum est. In quiete enim uisus
est sibi uidere æneum Colossum, quem in Apollinis templo Amphictyones
posuerant, manibus suis in maius refingi, & ampliorem multò fieri. Hinc
conijciebat nominis amplitudinem sibi in imperio deorum ope adfuturam
esse. Sed secus se res habebat, contraq; id portendebatur Phocensibus, qui
ob id direptas res sacras ab Amphictyonibus male habiti fuerant, auctiorem
pœnam Onomachi manibus adiunctum iri: itaq; euénit. Igitur imperator
Onomachus ænea ferreaq; arma multa confici curauit. Ex argento autem &
auro signatam pecuniam socijs ciuitatibus misit, maximeq; præfectos, & ea-
rum magistratus muneribus sibi obnoxios reddidit. Ex hostibus etiam quos-
dam ut sibi auxilio essent: aliquos ut neutri parti se adiungerent, largitione fa-
cile perpulit. Ea hominibus est innata diuinitarum cupido. Tessalos quidem,
quorum nomen iter hostes amplissimum erat, per munera induxit, ut à bel-
lo contra se cessarent. Inter Phocenses uero, quos sibi aduersos comperit, in-
terficit, publicatis eorum bonis. Quibus peractis, in hostilem terram inua-
dens, Thronium expugnatū ditipuit: indeq; Amphissenses perterritos, ad
faciendam ditionem compulit. Doricis autem urbibus direptis, & agris ua-
statis, in Bœotiam irrupit. Ibi capto Orchomeno, cum Cheroneam oppugna-
re aggressus

Somnio dece-
ptus Onomar-
chus.

te aggressus esset, à Thebanis uictus in Phocidem reuersus est. Interea Artaba-
zus, qui à rege defecrat, bellum cum regijs præfectis contra se missis gerebat:
& initio quidem cùm Atheniensium dux Chares eum iuuaret, fortissimè illis
resistebat: abeunte uero illo, solus relicitus, à Thebanis auxilia impetravit, qui
Pammenem ducem cum quinque millibus hominum in Asiam ad eum misse-
runt. Ibi duobus magnis prælijs præfectos regios ferēs opem Artabazo, cum
superesset Pammenes, magnam sibi & popularibus suis Bœotis gloriam pe-
perit. Mirum enim proculdubio uidebatur, Bœotos desertos à Thessalit, pre-
mente difficile Phocensium bello, in Asiam tamen nauales copias misisse, & in
summo rerum discrimine uictoria esse potitos. Cœptum est hisce tempo-
ribus bellum inter Argiuos & Lacedæmonios, commissorij certamine ad ur-
bem Orneas, superioris fuerunt Lacedæmonij: Orneisq; ui captis, in sua se
recepérunt. Chares autem Atheniensium dux Hellespontem petens cum
classe, Seston occupauit: ibiq; puberes omnes interfecit, cæteros in seruitu-
tem traxit. Et Cersobleptes Scotyis filius, Philippo regi aduersus, Athenien-
sibus, quorum amicitia indulgebat, Cherronei urbibus, Cardia excepta,
cessit: in quas Atheniensis populus colonias deduxit. At Philippus rex, cum
Methonenses hostibus suis receptum dare accepisset, ad eos expugnandos
contendit, qui aliquanto tempore fortiter propugnarunt: tandem coacti
sese regi dediderunt ea conditione, ut omnes urbe Methona cum singulis ue-
stimentis exirent. Philippus oppidum diruit, & agros omnes inter Mace-
dones est partitus. In ea quidem oppugnatione Philippus alterum oculum
confixus tagita amisit. Inde cum eis auxiliū Thessali implorarent, copias su-
as in Thessaliā duxit: statimq; pro eis contra Lycophronem, qui Pheris ty-
rannum agebat, bellum iniuit. Cumq; ille petito à Phocensibus auxilio ob-
tinuisse, ut Phayllus Onomachi frater cum septem millibus armatorum ad se
mitteretur: cum his Philippus congressus, Phocenses uictos, de Thessalia ex-
pulit. Tunc Onomarchus in spem ueniens totius Thessaliæ obtinendæ mo-
uens, cum omnibus viribus suis, Lycophronis rebus properè iuit succursum.
Opponente uero se illi Philippo & Thessalit. Onomarchus, quippe qui nu-
mero militum erat superior, Macedones multos interemit, & Philippum ip-
sum in maxi num discrimen deduxit. Eius enim milites animo ualde con-
sternati eam deserebant: uix p & multa oratione in fide, & ne sibi non audi-
entes essent, retinuit. Discessit post id Philippus in Macedoniam: & Ono-
marchus cum exercitu in Boetiam profectus, prælio facto Bœotos deuicit,
& Coroneam urbem occupauit. Philippus autem subito ex Macedonia in
Thessaliā reuersus, contra tyrannum Lycophronem castra posuit. Ille im-
par viribus, à Phocensibus auxilia accessiuit: se pariter cum eis pro Thessaliæ
rebus obtinendis laboraturum pollicitus. Proterea Onomarcho cum pedita-
tu uiginti millium, & equitibus sexcentis in subsidium ueniente, Philippus
Thessalis persuasit, ut viribus iunctis secum bellum gererent: coëgitq; ita pe-
dites supra uiginti millia, equitum uero tria millia. Consertis proinde fortissi-
simè manibus, quum Thessali equites & numero, & virutibus alijs præstarēt,
factum est ut Philippus uictor euaderet, & Onomarchus cum suis ad mare fu-
geret. Et eo forte tempore Athenensi Charete cum triremium classe illac-
transiente, dum multi (in quies & Onomarchus fuit) abiectis armis ad tri-
remes natare contenduant, ingens eorum cædes est facta: ut Phocensium & Onomarchus
mercenariorum millium cum ipso duce interemptorum numerus fuerit plus Colossum quo
quā sex millium, captiujorum termē trium millium. Philippus tunc O modo auxerit
nomarchum suspendi, alios ut sacrilegos demergi fecit. Mortuo ita Ono-
marcho, Phayllus eius frater Phocensium curam suscepit: qui afflictas res re- Phayllus 3.
creare coninxus, mercenarium militem multum coëgit: stipendia tanto alte dux Phocens
to quā soleret maior exoluens. A socijs auxilia adscivit, armorum ma- um.

Principatum aliquot obitus. gnam uim fieri, pecuniam argenteam & auream signari curauit. Sub hæc tempora Cariæ princeps Mausolus, uigesimum quartum annum cum regnasset, mortem obiit: cui Artemisia & soror, & coniunx successit in biennium usque. Et Heracleæ tyrannus Clearchus cum Baçchanalibus, quæ celebrabantur, inter spectandum quæstiones multas anxie adduceret, imperfectus est, regni sui anno duodecimo. Et suffectus est Timotheus filius, qui annos quindecim imperauit. Hetrusci interea bellum gerentes contra Romanos, eorum agros populati, ad Tyberim usq; occusiones fecerunt: inq; sua demum sunt reuersi. Syracusis uero seditione orta inter Dionis amicos & Callippum: qui erat Dionis partium, superati, ad Leontinos se contulerunt. Postq; aliquatum temporis Hipparino Dionis filio classem armatam Syracusas appellente, Callippus uictus ex urbe aufugit, & Hippatinus paternum imperium recuperatu duos annos tenuit.

Regni Philippi annus 1 X.

An. Mundi
3613.Phayllus bel-
lum renouat.

Sequitur annus, quo Athenienses principem Aristodemum, Romani C. Sulpitium & M. Valerium Consules habuerunt: inita Olympiade septima super centesimam, quæ in stadio Tarentinus Smicrinas uictor fuit. Tunc Phocensium dux Phayllus, à fratri sui clade & interitu Phocensium ies ob magnam militum stragem male affectas, reficere nitebatur. Cumq; pecunia abundantia plurimum polleret, milites multos conduxit, multos etiam è socijs impulit, ut secum belli curam subirent. Re enim numaria citra pudorem quempiam, in omnem rem utens, non tantū priuatos homines promptos, bellii adiutores sibi comparauit, sed & clarissimas ciuitates ad fortunam secum periclitandum traxit. Lacedæmonij enim mille, duo millia Achæi, Athenienses pedum quinque millia, & sexcentos equites, duce Nausicle ei Auxilio miserunt. Lycophron autem & Pitholaus, qui Onomarcho mortuo omnibus destituti præfidij, Pheras ubi tyranni erant, Philippo dediderant, secq; ei iunxerant sacerdote, tunc duob hominum millibus stipendio conductis, ad Phayllum transferunt, & in Phocensium auxilijs erant. Minorum quoq; ciuitatū non pauc Phocensibus ob largitionem factam se adiunixerunt. Aurum enim, quod hominum auaritiam excitare solitum est, illas ad lucri emolumentum decurrere compellebat. Phayllus igitur cum his copijs in Bœotiam mouit, & ad Orchemenum urbem prælio uictus, multos ex suis perdidit. Rursus ad flumē Cephis inito certamine, uictores fuerunt Bœoti. E' militibus Phaylli ultra quingentos desiderati, & sexcenti fermè capti. Paucis etiam diebus post, iuxta Coronam est pugnatum: ubi itidem Bœotis uictoribus, centum & quinquaginta Phocensium interfeciti, & centum triginta capti sunt. Sed à Bœotū & Phocensium rebus ad Philippum transeamus. Cum is nobilissimo prælio Onomarchum superasset, Pheras à tyrannide liberauit, concessa urbi libertate: rebusq; alijs Thessaliæ compositis, contendebat ad Termopylas, ut Phocensis debellaret. Sed transitum ei intercipientibus Atheniensibus, reuersus est in Macedoniam, imperio suo plurimum ex rebus gestis, & pietate erga deum aucto. Phayllus uero copias ducens contra Locrenses qui Epicnemidiū nominantur, alias quidem eorum urbes ui occupauit: Arycam, quæ sola supererat, per prodictionem nocte cum inuasisset, eiectus, ad ducentos milites suos amissit. Cum demum prope Abas castra posuisset, Bœoti nocturno impetu in eum facto, multos interemerunt. Qua uictoria elati, in Phocensem agrum incusiones fecerunt: lateq; eum populati, cum præda ingenti reuersi ad Arycenium propugnationem contenderunt. Ibi superuenientes Phayllus, eos in fugam uertit: & captam urbem diripiuit, ac solo æquauit. Hæc deinceps in tabidam ægrotationem lapsus, diu eo cruciatus cum magno dolore, ut eius medit perijt.

Phayllus
νόσῳ φθονᾷ rebatur impietas, mortem obiuit:

relicto Phocensium duce Phalæco Onomarchi, qui bellum id sacrum inflammaret, filio pubere adhuc, sed gubernatorem

natorem, simulq; ducem ei constituit Mnaseam, unū ex suis familiaribus. Post Phalæcus dux id cum nocte semel Bœoti in Phocenseis ualuerint, Mnaseam cum ducentis ^{tho. ensium.} militibus interficerunt: moxq; ad Cheroneam equestri prælio commisso, Phalæcus uictus, multos ex suis amisit. Interea & in Peloponneso, tumultus facti sunt, hac de causa. Inter Lacedæmonios & Megalopolitanos orta controvèrsia, in horū agros incursions fecerunt Lacedæmonij, ducē Archidamo. Qua in Peloponneso iniuria Megalopolitanū comotū, cum per se eiusmodi contentioni nō sufficeat, tumultuatur, sociorū auxilia implorarunt. Igitur Argui, Sicyonij, Messenij festinanter auxilio eis iuerunt. Thebani uero Cephontem ducem, datis 4000. peditū, & equitibus 600. miserunt. Cum his copijs Megalopolitanū mouētes ad Alphei fontes, castra posuerunt. Lacedæmonij rursus à Phocensibus peditū 3000. à Pitholao & Lycophrone, qui Phœris pulsi fuerant, equites 150. obtinuerunt, cōparatoq; ita iusto exercitu, confederunt prope Mantineam. Deinceps Orneas in Argium agrum contendentes, priusquam hostes ad urbis sūze defensionem uenirent, eam expugnarunt. Cum post id Argui aduenissent, cōmisso prælio, à Lacedæmonij vici sunt: sed Thebanis superuenientibus duplo iam hostib. plures, uerū inordinata acie atrox præliū instaurarunt, in quo ancipiti, nec alterutris certa uictoria, Argui & socij in suas urbes se retraxerunt: Lacedæmonij in Arcadiam inuidentes, Elissunte urbe uicta direptaq; Spartam sunt reuersi. Intericto tempore aliquantulo, Thebani socij prope Telphusam cum hostibus congressi eos profligarunt: multisq; intersectis, ducē eorū Alexandrum cum alijs circiter 60. cōperunt. Paucis diebus etiam post Lacedæmonij cum non paucorum cāde ab eisdem sunt superati. Sed tandem magnis virib. cōgressi, ipsi uictores fuerunt. Tūc utriq; in sua redierunt. Cumq; Lacedæmonij inducias Megalopolitanis potentib. cōcessissent, Thebani Bœotiā sunt reuersi. Ibi Phalæcus Cheroneam occupauerat, sed Thebanorum aduentus ea electus est. Cōparauerūt post hæc Thebani magnas copias, & in Phocidem irrumpentes, eam latissimē populati sunt, & ædificia omnia diripuerūt: expugnatisq; aliquot castellis, cū ingenti præda in Bœotiam se receperunt.

Regni Philippi annus X.

An. Mundi

3614.

Anno uero succedente, quo Athenis princeps Thessalus, Romæ Marcus Fabius, & Titus Quintius Consules præfuerunt: Thebanī Phocensi bello fatigati, & re numaria multum exhausti, legarunt ad Regem Persarum, qui ciuitate Thebani à Persis sua indigeniæ subsidium peterent. Nihil ille cunctatus, promptissimē ar. sa pecuniā in genti talenta trecenta eis exoluit. Et leua quidem duntaxat certamina, agro- petrant. rumq; uastationes: nihil uero memoratu ualde dignum anno hoc inter Phocenses & Thebanos gestum est. Verū in Asia Persarum rex, cum annis superioribus Aegyptum cum ualido exercitu inuasisset, nec tamen aliquid ei cessisset ex uoto, hac tempestate renouata in Aegyptio bello, multis egregiè gestis, summa sua industria Aegyptum, Phœniciam, & Cyprum recuperauit. Quo uero rei huius historia apertior sit, repetitis altius temporibus, belli cau Ochus Aegyptas explicabimus. Annis anteactis, quum Aegyptij à Persis defecissent. Arta ptum, Phœnicie Xerxes Orchus cognomento, rei bellicæ parum studiosus, à quiete mouere se ciam & Cyprum recupe- haud uoluit: missoq; illuc exercitu & præfectis, ex eorum imperitia & frau- de fortunam minus prosperam expertus est. Et Aegyptijs nihil eum facien- rauit. tibus, coactus est tantæ ignominiae, ob animum nimis sedatum, & insitam desidiam succumbere. Aegyptiorum exemplo annis citerioribus Phœnices & reges Cypri & ipsi contempto Artaxerxe, defectionem commiserunt: propterea concitatus rex, decreuit in eos omnes qui à se defecerant, non amplius per præfectos, sed præsens protuendo imperio suo bellum gerere. Itaque armorum, telorum, commeatum, & militum apparatum magnum faciens, peditum trecenta millia, equitum triginta millia, triremes trecentas, omerarias, aliasq; naueis ad necessaria comportenda quingentas coēgit: bel-

Artaxerxes lumen contra Phœnices ex huiusmodi causa iniuit. Est in Phœnicia nobilis Phœnicib. bel urbs Tripolis, nomen ex re habens: sunt enim urbes tres, in uicem stadijs inter uallo distantes, appelliaturq; Aradiorum una, altera Sidoniorum, Tyriorum tertia. Est autem urbs haec in magna dignatione apud Phœnices omneis, in qua conuentus habere, & per concilium de maximis rebus agere consueuerunt.

Perfectis autem & ductoribus regis, qui in Sidoniorum parte uersabantur, contumeliosa & superbia imperia in Sidonis exercentibus, male habiti hi, no satis libi in dolore temperantes, à Persis desciscere statuerunt: cæterosq; Phœnicias ad libertatem occupandam exhortati, legatis ad Nectanebum Aegypti regem, qui Persis erat hostis, missis, ut in belli societatem ab eo reciperentur, omnia quæ bello usu sunt comparabant. Cumq; Sidon urbibus alijs opulentia præstaret priuatiq; homines essent ex mercatura ditiissimi ocyus & trire mes cōplures paratae, & milites multi conducti sunt. Ad hoc tela, arma, comedatus, reliqua omnia bello oportuna brevi conquisita. Initio autem eius concitationis regium uiridarium, ubi Persarum reges animum remittentes, oblectare se consueuerant, decisis arboribus prorsus deuastarunt. Pabuli quo que uim magnam à præfectis in usum belli alendis equis collectam, incenduerunt. Animaduersum est, & in captos illos Persas, à quibus contumelias sustinuerant. Quæ omnia confidenter ab illis patrata rex accipiens. Phœnicibus cunctis grauiter, sed omnium maximè Sidonijs comminatus est. Cū uero Babylonum copiæ eius omnes peditum & equitum conuenissent, eas mouit contra Phœnices: interimq; dum illuc contendit, Syriæ præfectus, & Mazæus, qui Ciliciæ præterat, iunctis uiribus aduersus Phœnices pugnabat. Ibi Tennes rex Sidonis ab Aegyptijs Græcos mercenarios milites ad quatuor millia, quibus Rhodius Mentor præterat, obtinuit. Cum his alijsq; suæ gentis conscripsit in regios præfectos, quos diximus, uadens, commissio certamine victor fuit: illiq; ex Phœnicia sunt pulsi. Eodem tempore & in Cypro bellum est coepit, superiori & causa, & rebus actis consimile. Erant in ea insula insigniores nouem urbes, quibus reliqua minoria oppida in obsequium adsignata erant. Habebant illæ reges singulos, quibus parerent, ut tamen regi Persarum illi audentes deberent esse. Haec omnes nouem urbes conspirantes, Phœnicum ex emplo à rege descierunt: comparatisq; bellis rebus, summum imperium iusserunt illis esse qui regna habebant. His Artaxerxes commotus ualde, Carteræ præfecto Idrieo, qui nuper principatum eum iniuerat, & qui maiorum suorum instituto amicus & socius erat Persarum regi, pet literas iniunxit, ut uenalibus & peditum copijs comparatis, in Cypris reges bellum susciperet. Ille nihil morè interponens, quadraginta triremes, milites cōductos ad octo milia instructos in Cyprum misit: data eorum cura præfectis duobus, Atheniensi Phocioni, & Euagoræ: qui annis superioribus in ea insula regnauerat. Hinc nauigatione illuc deuecti, subito ad primariam insulæ urbem Salaminem copias adduxerunt. Ibi uallo & aggere communito, mari terraq; oppugnationem aggressi sunt. Cumq; insula ea multos annos pacem habuisset, magnaq; esset loci fertilitas, milites agros omnes pro arbitrio peragrates magnas opes corripuerunt: ac diuulgata ea rerum abundantia, multi ex ulteriori Syria & Cilicia ultrò milites spe lucri accurrerunt: ut ad duplū fermè Euagoræ, & Phocionis auctio exercitu, in magnam trepidationem & metum Cypris regis conieci sunt. Et is quidem erat rerum status.

At Persarum rex Babylone in Phœniciam cum exercitu contendit. Ibi Mentor, cuius magna erat Sidone potentia, audito ingentem numerū Persarum aduentare, iudicans Phœnices eis minimè pares esse, salutis suæ priuatim consulere statuit. Itaq; ex suis familiaribus fidum maximè Thessalonem, clam Sidonijs omnibus misit ad Artaxerxem, Sidonem ei prodere recipiens. simulq; ad bellum Aegyptium cum eo proficiisci; in quo, ut pote locorum & eruptio-

Cyprium bel lum.

num
afferr
uifus
rūm si
tus el
peret,
tus, Th
namis
tor, cu
hulpro
siquit:
quæ re
reverfa
Rex ue
uiter c
auxilia
dem er
sponde
misera
stratum
terribil
prestat
rebat P
i Gra
Antequ
penen
non pa
gram d
moniu
busplu
rum. I
perba
uanda
cepos
præsid
is segn
capit
hanc
tibi
pum
num
bar,
eam
confi
uios
ad me
trunc
ultate
fuscul
decent
ben di
uina

nūm quas Nilus ficeret, cognitionem exactam habens, adiumentum magnū afferre posset. Thessalonem omnia ea narrantem rex audiens, mirificè est gaudius: commissæque defectionis gratiam Mentor se facere respondit. Ceterum si, quæ offerebat, fecisset, magnis muneribus à se donatum eum iri pollicitus est. Ad hæc cum Thessalio sibi à Mentore, ut eius dexteram fidei causa recipere, iniunctum dixisset: rex, ueluti fides dicto suo non haberetur, commotus, Thessalonem apparitoribus ut capite plecteretur addixit. Cum ita ad pœnam is duceretur, regique dixisset: Facies quidem quod tibi libuerit, sed Mentor, cui illa omnia peragere in promptu est, quod fidem dare detrectaueris, nihil prorsus promisorum efficiet. Admonitionem eam rex secum uoluens, resipuit: apparitoribusque reuocatis, dimisso Thessaloni dexteram porrexit: quæ res apud Persas pro firmissima fide habetur. Tunc Sidonem Thessalio reuersus, ciuibus omnibus id ignorantibus, Mentor quæ egisset renunciauit. Rex uero plurimi faciens, uti Aegyptum deuinceret, quod ea prima in se grauiter cōmiserat, Legatos in urbes Græciæ nobilissimas, qui contra Aegyptios auxilia peterent, milit. Ex eis Lacedæmonij & Athenienses amicitiam quidem erga Persas tueri sibi esse propositum, sed auxilia minime se daturos responderunt. Thebani Lacræ tem ducem cum armatis mille, Arguii tria millia miserunt, quibus non ex suo arbitrio, sed rege nominatim id petente, Nicostratum präfecerunt. Is erat uir & fortitudine & consilio optimus, prudentia terribilem audaciam commixtam habens: & corporis robore cum multum prästaret, leonis pelle cum clava in prælio gestans, Herculem militiæ referabat. Pariter Græci, qui Asia maritima inhabitabant, ad sex millia dederunt, ut è Græcis omnibus auxilia compleuerint numerum decem millium.

Antequam uero hi conuenirent, rex per Syriam facto itinere, in Phœniciam peruenit, & non longe à Sidone castra metatus est. Eo temporis spacio quod non paruum intercessit, Sidonij armis, telis, rei frumentariæ comparandæ magnum diligentiam adhibuerant, urbem fossâ triplici & mœnibus prælatis cōmuniuerant. Habebant & militum urbanorum, qui in gymnasij & laboribus plurimum exercitati, corpore & uiribus fortissimis erant, iustum numerum. Diuitijs uero & alio quoquaque apparatu cæteras Phœniciae urbeis superabant. Quodque erat maximum, triremium & quinquerium supra centum classem comparauerant. Tennes autem iam in proditionis societatem acceptus à Mentore, qui Aegypti auxilijs präerat, hunc reliquit loci cuiusdam præsidio in urbe, ut proditionis negotium curaret: ipse cum militibus sexcentis egressus, simulauit eundum esse ad Phœnicum quendam conuentum: accepitque secum nobilissimos centum ciues, ueluti forent consiliarij. Cum iam haud longe ab ipso rege esset, comprehensos eos centum Sidonios tradidit Artaxerxi. Qui Tennen ut amicum benignè accepit: centum uero illos, ueluti defectionis authores, telis obrui fecerat. Aduenerant & ex urbe quingenti primores uiri, ramis oleq prætensis ei supplicantes. Ibi rex Tennen seductum, num urbem sibi posset tradere, est percunctatus: (plurimum namque laborabat, ut citra pactionem ullam Sidonem reciperet, quò clade aliqua immani eam afficiens, reliquas urbes castigatione ea perterreret) Tenne se id facturum confirmante, rex impotentem iram in animo fouens, omnes eos quingentos viros supplicantium insignia gestantes, confodi fecit. Tennes postmodum ad mercenarios Aegyptiorum milites accedens, eis persuasit, se & regem intramœnia reciperent: perquæ huiusmodi proditionem Sidon in Persarum potestatem deuenit. Tunc rex, cum Tennes opera non amplius indigeret, eum interfici curauit. At Sidonij qui ante regis aduentum naues omnes suas incenderant, ne quispiam navigatione saluti priuatæ posset cōsulere, postquam urbem & mœnia ingenti Persarum multitudine uiderunt oppleta, intra domos cum liberis & uxorib. inclusi, apposito igni se incenderunt: ut eorū & qui sup-

Tennes Artæ
xerxi Sidonē
prodit, & ab
eo necatur,

Sidonis. plicantes interfecti sunt, numerum quadraginta millium perisse traditum sit,
Excidium. Tanta ex clade Sidonij affectis, & urbe tota cum ciuibus absunta, locum
 ex incendio vastatum, rex talentis multis uendidit. Ob magnam enim oppi-
 danorum opulentiam immensa argenti & auri uis per ignem conflata est inue-
 ta. Huiusmodi interitum miserae Sidoniorum res fortita, reliquas Phoenicie ut
 bes ad deditiōnēm faciendam terrore adiecto, impulerunt. Paulò supra hac
 tempora Cariae princeps Artemisia eo honore annos duos functa, mortem ob-
 bijt. In cuius locum suffectus frater Idrieus, ad septennium imperauit. In Italia
 autem Romani percusso foedere cum Samnitibus, inducias Prænestinis con-
 cesserunt, Larquinensesq; ducentos & sexaginta publicè in foro capite mul-
 starunt. In Sicilia Callippus & Leptines Syracusani, comparato exercitu, cum
 Rhegium, quod tyranni Dionysij præsidij tenebatur, expugnassent, pulsis ho-
 stibus libertatem ibi firmarunt.

Anno Mundi

Regni Philippi annus XI.

Cyprus deui- 3615 Cum uero Athenienses principem Apollodorum, Romani Marcum Va-
ta. lerium, & Caium Sulpitium Consules haberent, Euagora & Phocione Salamini-
 nem in Cypro oppugnantibus, aliae omnes insulæ eius urbes in Persarum
 ditionem uenerunt. Solus Protagoras Salaminis rex obsidionem sustinebat,
 nitebaturq; contra Euagoras paternum illud regnum adiumento Persarum
 regis recuperare. Sed tempore succedente, Artaxerxes cum ei hic eset delat-
 us. Protagora auxilijs coepit iuuare, adeò ut rem tentatam despondens Euagoras,
 ad regem se expugnatum iuerit, à quo maiori multo alia praetextura in
 Asia est honoratus: in qua deinceps administranda, cum male se gesisset, co-
 actus fugere in Cyprum, comprehensus & supplicio affectus est. Protagoras
 autem Persis ultro se dedens, obtinuit in reliquum ut citra impedimentum Sa-
 lamine sibi liceret regnare. At Persarum rex post deletam Sidonem, cum
 iam Argis, Thebis, & a Græcis illis qui Asia maritima incolunt, auxilia adue-
 nissent, iunctis omnibus copijs in Aegyptum contendit. Illapsus autem inter

Artaxerxes Aegyptiū bel- eundum in stagnum præ grande, ubi erant quæ uoragini nuncupantur, ex-
lo adoratur. exercitus partem ex locorum ignorātia amisiit. De natura quidem eius stagni,
 & his quæ præter omnium opinionem in eo contingunt, cum libro primo sa-
 tis dixerimus, in præsentia hac disputatione supersedebimus. Transgressus

Bæsæbæ autem uoragini illas uersus Pelusium, quæ est urbs ad primum os, ubi Nili
 exitum habet, iter faciens, quadraginta stadia ab eo castra posuit Græci &
 Aegyptiū qui in eius loci præsidio positi fuerant, quum multum temporis an-
 te Persarum aduentum ad instruenda ea quæ opus erant, habuissent: cuncta
 quidem Nili ora firmiter, sed maximè omnium Pelusiacum, quod primum es-
 set, & oportunum ualde situm haberet, communiquerant. Erant ibi in defen-
 sione quinque millia armatorum sub praefecto Philophrone. Thebani igitur
 plurimum laborantes, ut uirtus sua inter Græcos omneis illustris esset, fossam
 quandam & angustam, & profundam, nulla periculi habita ratione, trahere
 incepserant. Tunc qui in præsidio Pelusij erant, ex oppido erumpentes, cum
 transeuntibus Thebanis manus conseruerunt, proque gloria consequenda
 utrisque adnitentibus, atrox & pericolosum certamen ad extreum diei com-
 missum, nocte superueniente diremptum est. Postridie rex copias Græcorum
 quas habebat, in treis ordineis est partitus: & unicuique Græcum hominem,
 simulque Persam aliquem & uirtute, & prudētia insignem p̄fecit. Primita-
 que Bœoti duces habebant Lacratem Thebanum & Persam Rosacem. Hic
 genus ducebat à septem Persis, qui Magos opprēserant, praefectusq; erat lo-
 niæ & Lydiæ: equitum uero & peditum Barbarorum magnum numerum du-
 cebat. Argiolorum secunda erat acies sub suo duce Nicostato: additus est huic
 in administratione socius Aristazanes, cui ad regem de maioribus rebus refe-
 rendi cura iuncta erat: fidei supra omneis amicos regios, Bagua excepto, pro-
 batissimæ

probatisimæ. Destinata sunt ei 5000. electorū hominum, & triremes 80. Tertiā aciem, quæ erat mercenarius miles, ducebat Mentor, qui Sidonem prodiderat, & Bagoas, cui plurimum fidei rex adhibebat, ut audaciæ, & ad omne eam iniquū facinus promptitudinis incredibilis. Datus est ei Græcorum qui erant Persarū ditionis, & Barbarorū ingens numerus, & naues complures. Ipse autē rex cum reliquis copijs totius rei summæ animum intendebat. Facta eiusmodi partitione ordinū apud Persas, Nectanebus Aegypti rex, licet copijs inferior multò esset, nihil uel ingenti hostium multitudine, uel ordinatione facta cōmotus est. Habebat sanè ipse Græcorū militū, qui secū stipendia facerent, uiginti millia: Aphros fermē totidē: Aegyptiorum, qui bellatores apud eos nuncupantur, millia sexaginta: naues fluuiatiles ad conflictus & incursionses circa Nilum cōmitten das, numero qui fidem nō caperet. Rīpam autē fluminis quæ in Arabiā uergit, frequentibus castellis, muroq̄ & fossa cōtinenter ductis, comuniuerat. Cumq̄ apparatus omnes bello gerēdo opportuni ei non deessent, breui tamen ab omnibus illis ob inopiam consiliū decidit. Maxima calamitas eius causa fuit belli administrandi imperitia, & quod ante id priori bello Persæ ab eo uicti fuerant. Habuerat tunc clarissimos fortitudine, & rei bellicæ scientia præstantes: Atheniensium Diophantum, & Lacedæmoniū Lamū, quorum consilio recte omnia fuerant ordinata. In hoc autē bello dum sese idoneū imperatorē fore arbitrabatur, nulli administrationem rerū cōmunicare uoluit: neq; per sese quæ bello usui essent, utpote nullius experientiæ, potuit expedi re. Oppida igitur & loca alia munita cū præsidij politis firmasset, acceptis triginta millibus Aegyptiorum, Græcis ad septem millia, Aphrorū autē parte dimidia, loca ea insedit, unde facile impetus fieri posset. Eo modo utrinque instruētis rebus, Nicostratus Argiuorū dux, ducentibus eum Aegyptijs, quorum liberi & uxores obsides tenebātur à Persis, per fossam quādam in locum minus apertum transmisit cum suis copijs, ibi q̄ uallo munitis castris consedit. Tunc qui in propinquioris loci præsidio erant milites mercenarij Aegyptiorū, haud pauciores septē millibus, ut hostium aduentū persenserunt, ad eos repellendos sunt progresi. Horum præfectus Clenius Cous cum aciem ad conserendum prælūm instruxisset, ab hostibusq; idem esset factū, atrox certamen initum est. in quo Græci qui sub Persis merebant, egregiè pugnantes, ducem Clenium, & militum eius plus quinq; millibus interfecerunt. Eam cladem Nectanebus rex audiens, ualde est perterritus, inde coniiciens reliquas Persarum copias citra impedimentum flumen traiecturas esse: ueritusq; ne Memphis omnes hostium vires conuerterentur, statuit ei rei prospicere. Ducto igitur exercitu quem secum habebat, illuc contendit, & quæ ad oppugnationē sustinēdam essent usui præparauit. Interim Thebanus Lacrates, qui primū agmē apud Persas curabat, Pelusium magno conatu cœpit oppugnare: deriuataq; aliorum fossæ aqua, per exiccatum locum & peruum, machinas ad urbis mœnia adduxit. Magna autem ex parte eis delectis, summa celeritate qui intus erant alterum murum cum ualidis turribus ligneis excitarunt. Cumq; dies aliquot eiusmodi mœniū oppugnatio durasset: primò Græci qui in oppidi propugnatione erant, fortissime hostibus resistebant. Sed postquam de Nectanebi regis discessu Memphis certiores facti sunt, miserunt ad Lacratem qui de re compонenda agerent. Recipienteq; eo per iusurandum ipsos, si Pelusium dedidissent, cum rebus quas secum ferrent, citra offensionem in Græciam deuectum iri, oppidi ditionem fecerunt. Ad quod recipiendum cum Artaxerxes Bagoam cum Barbaris militibus misisset, in urbis ingressū Persæ Græcorum absentium res multas quas secum exportabant, arripterunt. Ibi Græcis de iniuria qua afficiebantur grauiter expostulantibus, deosq; iurisurandi præsides implorantibus, Lacrates in iram concitatus, facto impetu Barbaros repulit: aliquotq; eorum imperfectis, Græcos qui sub fide uiolabantur, strenue tutus est.

tus est. Bagoas, coniectus in fugam iuit ad regem, eiç de Lacrate multum est quaestus. Artaxerxes re cognita, Bagoæ milites poena merita affectos suis, insuper de rapinæ illius authoribus supplicium sumi debere iudicauit. Eo sto alijsq; Ae- cura demandata fuerat, Bubastum & complures alias urbes calliditate quadam gypti urbibus militari captas, in ditionem regis attraxit. Cum in earum unaquaç præsidium potitur. mixtum Græcorum & Aegyptiorum militum esset, Mentor eiulmodi ueiba in castris suis palam habuit, Artaxerxem statuisse eos qui sibi ultrò urbes derent, humanissimè tractare. Qui rursus ui superarentur, in eos cladem inferre non mitiorem ea quam Sidonij passi fuissent. Iniunxit post id custodibus portarum liberè permetterent, egredi qui à se uellent transfugere. Ita nullo impediente captivi Aegypti qui erant in castris abeentes, breui per omneis Aegypti urbes uerba illa disseminarunt. Indeç inter mercenarium militem & indigenam dissensiones subito ubiq; exortæ sunt: & in omnibus urbibus seditiones cœperunt uigere. Vtric; enim per quandam æmulationem studebant seorsum prodere loca quibus præfessent, ut soli aliquod emolumentum consequerentur. Coepit ea res primùm Bubasti. Statim enim uero ut Mentor & Bagoas cum exercitu propè urbem considerunt, clam Græcis Aegypti quendam miserunt ad Bagoā, pollicentes urbem se tradituros, si se saluos præstiturus esset. Id Græci peruentientes, missum hominem comprehendenterū, terroreç injecto, rem uti erat, ab eo intellexerunt: exç eo commoti valde, in Aegyptios inuidentes, aliquos interfecerunt, aliquibus etiam uulneratis, reliqui in partem quandam urbis coacti sunt se tradere. Qui Bagoæ quid contigisset significantes, orabant ut ocyus accedens, urbem à se acciperet. Græcis qui clanculum ad se pro firmandis pactionibus uenerant, secretò iniunxit Mentor, cum Bagoas in urbem uenisset, ut Barbaros impetu facto adorirentur, Bagoa deinceps cum Persis absq; Græcorum assensu in urbem intrante. Postquam multa pars introiuissa est, subito Græci portis clausis, eos qui intuerant aggressi, omneis interfecerunt, & ipsum Bagoam cæperunt. Is omnem salutis lux spem in Mentore uidens positam, orauit uti se liberatum uenire: professus in posterum se nihil nisi ex eius consilio facturum. Tunc Mentor Græcos ad Bagoam dimittendum, sibiç faciendam urbis ditionem, ut eius receptæ titulus sibi daretur, induxit. Factusq; ita salutis Bagoæ author, rerum omnium societatem cum eo præstito & accepto iureuando iniuit, quam ad extremum uitæ seruavit. Euenit inde, uti apud regem concordes, mutuoq; alter alterum iuuantes, tandem omnium uel amicorum, uel cognatorum regis ambo potentissimi euaserint. Mentor enim maximus præses Asiae, quæ maritima est, declaratus, multum profuit rebus Artaxerxis, quum Græcos multos conductos subinde ei mitteret: ipseque illuc omnia administraret summa & fide & animi magnitudine. Bagoas uero in superioribus locis ubi ritas, præfectum agebat, tam bene ex regis re omnia gesit, uti per eam societatem quam cum Mentore firmauerat, non minoris authoritatis factus sit, quam si regni ipse esset dominus: neque Artaxerxes aliquid absq; eius consilio ageret. Quinetiam post eius mortem in eligendis nouis regibus semper Bagoz sententia & nominatio rata habebatur, nihilque huic potestatis regiae, præter regis appellationem deerat: quæ omnia sigillatim cum ad ea peruenierimus tempora, exponemus. In præsentia quidem post Bubasti ditionem reliquæ urbes perterrefactæ, in Persarum ius per certas conditiones uenerunt. Tunc Nectanebus rex qui ad Memphis commorabatur, uidens hostium successus, minimè ausus est periculis, ut copias ad conflictum duceret, se obincere: desperatisq; regni rebus cum pecunia ingenti in Aethiopiam fugit. Eo pacto Artaxerxes tota Aegypto potitus, insigniorum urbium moenia diruit, & sarcis ædibus direptis, magnam uim coegerit auri & argenti. Abstulit etiæ ex anti- quioribus

Mentoris &
Bagoæ coniunctio.

Bagoæ auctio-

Artaxerxes to-
ta Aegypto
potitus.

Quoribus templis scriptas tabulas, quas postmodum Bagoas, accepta magna pecunia sacerdotibus Aegyptijs restituit. Prosequutus autem muneribus honorificis pro cuiusq; merito Græcos qui secum militauerant, eisq; omnibus ut in patriam redirent à se dimissis, & Pherendate Aegypti præfecto constituto, cum toto exercitu Babylonem reuersus est: spolijs & pecunia multa, sed maiori longè gloria, ac rebus strenue gestis, auctus.

Regni Philippi annus XII.

Anno Mundi

Quo uero anno Athenis Callimachus imperauit, & Romæ Coss. fuerunt 3616.

M. Fabius & P. Valerius: Artaxerxes animaduertens magno adiumento sibi fuisse Mentorem in bello Aegyptio, eñ ultra amicos alios prouexit: proq; eius ^{Mentor Asiae} virtute 100. talentis argenti, alijsq; preciosissimis rebus donauit, & Asie quæ ^{minoris præfæ} ad mare est, præfecit. Data insuper summi prætoris potestate, ei bellum contra ^{claus.} rebelles suos demādauit. Tunc Mentor cum necessitudinē arctam haberet cū Artabazo & Memnone, qui superiorib. annis cum Persis bello contenderant & ex Asia demum fugientes, ad Philippum in Macédoniam se contulerant, ibi morabantur, regi supplicans persuasit ut illis cōmissis criminis ueniam daret, protinusq; eos ambos cū liberis ad se accersiuit. Habebat sanè Artabazus ex Mentoris & Memnonis sorore susceptos filios mares XI. foeminas X. deies, statuq; plurimum ea prole numerosa iuuenes, datis in exercitu suo præfecturis, honorauit. Primam autem expeditionē cœpit contra Hermiam Atarnenium tyrannum, qui ab Artaxerxe defecerat, & loca complura bene munita ac urbes tenebat. Huic pollicitus se induxit regem ad remittendam culpam, persuasit ut secum ueniret in colloquium. Ibi ex insidijs facto impetu, eum prehendit: potitusq; ita eius annulo, scripsit literas ad urbes, tanquam Hermias diceret sibi pacificationem initam esse cum Artaxerxe, intercedente Mentor: li- ^{Mentor Atar} gnatasq; rapto annulo literas misit per quosdam, qui oppida & arces pro rege ^{nensium urbium} acciperent. Populi quibus literæ sunt redditæ, fidem præstantes, & quod à pa- bus arte poti- ce non abhorrent, facile arces & urbes dediderunt. Ea calliditate cum Men- tur.

tor citra periculum belli, rebelles urbes recuperasset, in maximā regis gratiam uenit: quod uideretur industria & ingenio singulari bellicam rem tractare. Pariter & príncipes alios qui ab imperio Persarum descierant, partim ui, partim dolo aliquo omnes deuicit. Et hæc quidem in Asia gerebantur. In Europa uero Philippus Macedonum rex inuadens cum exercitu in urbes Chalcidenses. Geram arcem ui expugnatam diruit: in ictoq; inde alijs terrore, aliquot urbes imperio suo coegerit parere. Pheras postmodum, quæ sunt in Thessalia, profectus, Pitholam qui ibi dominatū occupauerat, expulit. Circa eadem tempora Spartacus iam annos quinq; Ponti rex, diem suum obiit, suffectus est frater Parisades, qui annos octo & triginta regnauit.

Regni Philippi annus XIII.

Anno Mundi

Elapsò anno hoc, Athenienses principē Theophilum, Rom. C. Sulpitium, 3617. & C. Quintium Coss. habuerunt: cum inita Olympiade octaua supra centesi- mā, uictor fuit in stadio Polycles Cyrenensis: tunc Philippus intentus summo studio, ut Micybernam & Toronam Hellespōti urbes caperet, citra periculum aliquid per proditionem eas obtinuit. Conuersus deinde cū validis virib. ad Philippus O- maximā eius regionis urbē Olynthum, initio prælijs duobus Olynthios deui. lynthios subi- cit, & in urbem cōpulit cœptaq; obsidione, dū subinde tentat expugnationem, git. multis suorum amisit. Tandem pecunia corruptos, Lasthenē & Euthycratem, summos magistratus in urbe induxit uti eam sibi proderent: quā captam diri- puit, oppidanosq; omnes cum præda alia uendidit. Eo facto pecuniam multā ad bellī usum consequutus est, cæterasq; urbes sibi resistentes perterrituit. Datis autem muneribus meritis unicuiq; militum, qui strenue pugnauerant, ingenti pecunia missa sibi conciliauit eos, qui in urbibus potentiae maioris erant, adeo ut multos ad patriam prodendam illexerit. Nec ipse id dissimulabat, se ma- gis auri

D I O D O R I S I C V L I

510

gis auri copia, quam armis imperium auxisse, palam solitus asseuerare. Athenienses quibus iam Philippi incrementa erant suspecta, omnibus in quos Philippus bellum susciperet, auxilia contra eum mittebant: per legatos etiam adhortabatur ciuitates ad libertatem tuendam, & supplicium de his ciuib. qui proditionem molirentur, sumendū, omnibus eis auxilia pollicentes. Itaque se Philippi hostes professi, aperte cum eo bellum gerebant. Inflammabat eos maxime ad propugnationem Græciæ Demosthenes, tunc tēporis Græcorū omnium acerbus in dicendo. Sed nullo pacto reprimi ualebat indomita libido, quæ plerosque occupauerat, urbes suas prodendi. Tam latè pestis illa Græciā tunc infecerat. Propterea aiunt Philippum, cum urbem quandam egregiè munitam capere conaret, ac eius loci quidā contra omnem impetū tutissimā, ac fermē in-expugnabilē eam esse diceret, quæ siuisse: Num etiam aurū eius urbis moenia transcendere esset impossibile? Expertus nimis erat Philippus, quæ armis capi non possint, auro facillimē expugnari solere. Præparās igit largitione in urbibus proditores, eosque qui tantā fœditatē in se admittebāt, honestis nominibus nunc amicos, nunc hospites appellitans: per eiusmodi infanda cōmercia munerum uerborumque mores hominum maximē corrumpebat. Ab Olynthi uero expugnatione in Deorū honorē pro concessa uictoria Olympiā celebraturus, splendidissima peregit sacrificia: & conuocata ingenti hōminum multitudo, certamina edidit pulcherrima: multosque hospites qui ad spectaculū convernerant, conuiuio accepit. Ibi sermonibus & invitatione eo loco accommodata usus, multis pocula manu sua porrigebat à se prægustata, non paucis munera est largitus. In uniuersumque omnes promissionibus amplis prosequutus, effecit ut quāplurimi amicitiā ipsius uidissimē expeterent. Animaduentis autē in conuiuio ex amicis quēpiam Satyru nomine præ se ferentē nescio quid triste, rogauit, cur solus aliquid humanitatis suæ experiri non dignaret. Illi minus aliquod ab eo se cupere dicenti, sed uereri ne intentione sua patefacta frustra haberet. Philippus exhilaratus, cū promisisset quodcumque petierit, se libenter concessurū, hospitis cuiusdā sui uirgines duas adoleſcētulas nouis matritis desponsatas, quæ essent inter eius captiuos, se libenter recepturū dixit. Satyrus: nō ex eo munere lucri aliquid conquereretur, sed ut addita etiam de suo dote, in matrimonium eas traderet: néue iniuriam tenera ætate indignam sustinere eas uideret. Philippus hanc petitionem libentissimo animo accipiens, uirgines duas statim Satyro condonauit, multisque alijs muneribus & beneficijs eo modo disseminatis, cumulatiora benignitatis præmia accepit. Multi enim spe liberalitatis eius inducti, alter alterum præuenie studebant, seipso & patriam in Philippi potestatem dedentes.

Anno Mundi

3618.

Belli Sacri
continuatio.Phalæci suc-
cessores.

Regni Philippi annus X I I I .

Iam uero imperante Athenis Themistocle, & Romæ Consulibus Caio Cornelio, Marco Pomplio, Bœoti cum agros Phocenium populati essent, ad Hyampolim manus conserentes, uictores fuerunt, circiter septuaginta ē numero hostium interfectis. Deinceps iterum cum Phocensibus prope Coronam congressi, accepta magna clade repulsi sunt. Quumque in Bœoua insigniores quædam urbes essent Phocenium ditionis, ad earum agros uastando uersi Bœoti, frumenta omnia destruxerunt. In redditu uero hostibus occurrentes, sunt profligati. Circa id temporis Phalæcus dux Phocenium sacræ pecuniae ablata postulatus est, priuatoque ei imperij honore quem gerebat, successores tres dati sunt, Dinocrates, Callias, & Sophanes: per quos eius criminis quæstio habita est. Petebant sanè ab his qui eam tractauerant, rationem redderent. Philo fuerat quidam præcipuus in eiusmodi administratione. Is cū haud satis exhibēdæ rationi faceret, capite est damnatus, excruciatusque à ducibus nuper electis, sceleris socios peditit. Grauitim demū supplicijs affectus eum uitę finem quem eius impietas merita erat, habuit. Alij qui de sacris rebus ditiones

ditiores facti, magnam pecuniam furto sibi comparauerant, eam restituere & pœnas ut sacrilegi dare sunt coacti. Ex superioribus autem ducibus Philomelius, qui primus imperauerat, à rebus sacris, quarum necessitas permisit, manus continuit. Sed qui ei succelsit Onomarchus, multum de pecunia in bellum sumptus usus est. Tertius Phayllus frater Onomarchi, non pauca munera quæ in templo fuerant consecrata, ad pecuniam signandam conflauit, ut conductio militi stipendia exolueret. Dicatos siquidem à Crœso Lydorum rege lateres aureos centum uiginti, quibus pondus erat talenta bina, acceptos pro conficiendis numis desiecit: pariter & aureas trecentas sexaginta phialas binis minis expensas, leonis & foeminae signa aurea, ut ea omnia auri talentis trecentis & triginta aestimata fuerint: redactisq; omnibus quæ ex auro sunt conflata, ad argenti rationem talenta quatuor milia perficerentur. E' rebus autem argenteis, quæ tum à Crœso, tum ab alijs fuerant consecratae, duces omnes ab iis plerant ad summam talentorum supra sex millium, ut auri argentiq; totius ratione inita, talenta esset plus decem millibus. A' scriptoribus nonnullis traditum est, opum hinc correptarum non minus fuisse, quam illud quod in Persarum thesauris ab Alexandro inuentum fuerit. Aggreſsi quinetiam fuerant qui sub Phalæco ordites ducebant, aperire solum templi, cum à quodam esset dictum, argenti auri & magnam uim ibi defossam esse: lamq; locum circa focū & tripode n excauare cœperant. Qui uero thesaurum indicauerat, testimonio clarissimi & antiquissimi poëtae Homeri nitebatur, ubi ait.

Quanta pavimentum interius non claudit, Apollo

Nunc ubi saxosa Pythonne oracula reddit.

Sed cum à militibus loca propè tripodem foderent, magnis terræ tremoribus factis, Phocenses uide sunt perterriti: planeq; ita deis animaduersionem in sacrilegos præmonstrantibus, ab eo negocio destiterunt. Ac Philo, qui facinoris tam impj dux & author fuerat, breui pœnas meritis exoluit. Sed enim pecuniae sacræ interuersæ, licet crimen totum Phocensibus adscriberetur, nihilominus Athenienses & Lacedæmonios, qui Phocënum causam & censu, & auxiliis tuebant, nō parvum contingebat, ideo maximeq; stipendia pro militum numero, quos auxilio eis miserat, nō fuerat exoluta. Athenienses sanè ea tēpestas, te uidenē proni uralde fuisse ad faciendas Apollini cōtumelias. Paulū enim supra Delphicæ direptionis tēpora, cū Iphicrates eorū dux cū classe circa Corcyra uersaret, Dionysijq; Syracusarū tyranni naues, quæ Delphos & Olympiam signa facta ex auro & eore deuehebāt, apprehendisset, misissetq; ab Atheniēs si populo quæstum, qui dnā in ea re agēdum eis uideretur: Atheniēs respōderūt, Laborandū nō esse ei in rerū diuinarū respectu: sed prospiciendum, quo modo milites suos sustentaret. Iphicrates ciuitatis suæ uoluntati obsequutus, capta deorū ornamenta uendidit, propterea tyrānus in Athenienses cōmotus, epistolā hanc eis scripsit: Dionysius senatū, populoq; Atheniensi Salutem scribere, minime decere existimauit. Cōtra deos & mari, & terra sacrilegia cōmitti statuas quidē à nobis, ut dīs dicarent, missas, & rapuistis & conflastis, neq; in deos maximos, Apollinē scilicet Delphicū, & Olympicū louē, scelus impiū adē patrare ueriti estis. Eiusmodi rem fecerūt Athenienses contra Deū illum, quæ subinde inter populares & maiores suos numerare per ostentationē solebant. Pariter & Lacedæmonij, qui & consilio Delphici oraculi rem pub. apud gentes omnes admirabilē ibi instituerāt, quiq; ea tempestate de majoribus rebus dum Apollinē consulebant, nō ueriti sunt cum tēpli raptoribus scelestissimam inire conspirationem. In Bœotia uero Phocenses urbes tres, Orchomenon, Coronæ, & Corsias cū haberēt, inde mercenario milite affatim ei suppetente, contra Bœotos copias parabant: eorumq; agros populabātur. Neq; ad faciendas incursiones, aut certamina cōmittenda eorū locorum homines Phocensibus deerāt. Propterea bello multum attriti Bœoti, militum suorum multis

De Delphicæ
pecunia.

sacrilegij con-
sortes.

Dionysij epi-
stola ad Athe-
nienses sacri-
legos.

tis amissis, & pecuniae inopia laborantes, legatos ad Philippum, qui auxilia petent, miserunt. Ille cum Beotum res afflictas, ut spiritus eorum, inflati ex uitioria Leuctrica aliquantulum comminuerentur, libenti animo uideret, milites per paucos dedit, id tantum curans, ne oraculi direptionem nihil aestimare uideretur. Cum uero Phocenses prope Abas, ubi non multum abest Apollinis templum, arcem extruere niterentur, Boeoti in eos inuaserunt, subitoque pars palantes, in oppida proxima fugam arripuerunt: alij ad quingentos inter templum cum configisset, extinti sunt, miro quodam modo, ut cum multa eo tempore Phocensibus aduersa diuinitus acciderint, id maximè omnium quod referemus, ita factum esse uideatur. Qui ad templum configerant, deorum auxilio se saluos fieri existimabant. Sed secus accidit: diuina siquidem prouidentia pœnam quæ sacrilegis conueniebat, eis inflxit. Erant circa templum lecti & mensæ complures. Cumque in tentorijs Phocensium qui ad templum se receperant, ignis relictus casu lectum unum incendisset, tanta repente adeoque super omnium fidem flamma excitata est, ut templum & Phocenses qui eō se contulerant, uiui incensi sunt. Visusque est Deus salutem, quam supplices petierant, eis concedere noluisse.

Anno Mundi

Regni Philippi annus XV.

3619. In sequenti uero anno, quo Athenis Archias princeps, Romæ Consules Phocensis belli finis, uerat in annum decimum, ad hunc modum finem habuit. Boeoti & Phocensibus pariter ex belli diuturnitate debilitatis ualde, alteri ad Lacedæmonios miserunt petitum auxilia, unde armatos mille, duce Archidamo rege obtinuerunt. Boeoti uero cum ad Philippum legatos itidem pro auxilijs misissent, Philippus acceptis secum Thessaliam, cum ualido exercitu in agrum Locrensem contendit. Ibi Phalæcum, qui pridem Phocensium dux fuerat, tuncque magnam conductorum militum manum habebat, naclus, ut cum eo dimicatione inita, belli euentum experiretur, aciem instruxit. Erat Phalæcus Niceæ, qui animaduertens Philippo se esse uiribus imparem, misit ad eum legatos pro rebus suis cōponendis: pactusque ut sibi & suis militibus permitteretur, quod uellet discedere, cum octo millibus hominum secum facientium stipendia, concessit in Peloponnesum. Tunc spe omni destituti Phocenses, sese Philippo dediderunt. Itaque citra dimicationem, quod non sperauerat, Philippus bello sacro consecitus, adhibitis in consilium Thessaliam & Boeotiam, statuit Amphictyonum concilium habere, eorumque arbitrio cognitionem omnium integrum relinquere. Igitur Amphictyones initio consilio decreuerunt, Philippum eiusque posteros in collegium suum cooptare, quum duorum suffragiorum iure: quæ debellati Phocenses habuissent. Vrbium trium Phocidis moenia solo & quari, ne ipsi Phocenses aut sacri templi, aut Amphycionum consiliij aliquo modo participes essent, ne eisdem equos, aut arma habere liceret, donec subreptam omnem pecuniam Deo exoluissent. Phocenses autem aliosque qui sacrilegio eo inquinati aufugisset, scelestissimos haberit, exque omnibus locis impune retrahi posse. Vrbes omnes quæ Phocensibus parerent, dirui & redigi in pagos, qui habent domos non plures sexagenis, qui ue haud minus inter uallo stadij unius inter se distarent. Agros suorum haberent, sed eorum uectigal annum talenta sexaginta Deo penderent, quoad pecuniae in rationibus scriptæ tempore tēpli direpti, satis Deo fecissent. Philippo, Thessaliam, & Boeotiam ius Pythia certamina curandi esse, quod Corinthi Phocensibus in rerum sacrarum intermissione adiutores fuissent, Philippum cum Amphictyonibus arma Phocensem auxiliariorumque confringere, eorumque frusta quæ superessent incendere, e quos per auctionem distrahere. Ab his Amphictyones alia nulla quæ ad oraculi refectionem, ad pietatem, pacemque & concordiam Graeciae faciebant, construxerunt. Quæ omnia eorum scita Philippus comprobauit, deque omnibus

omnibus ingentes eis egit gratias. In Macedoniam demum est reuersus pietatis & bellicæ virtutis magna sibi comparata gloria. Sed longè maiora instrumenta augendi res suas inde nactus est, cum toto animo id moliretur, ut à Græcia imperator nominatus, per eam occasionem in Persas bellum susciperet, quod tandem est factum. Sed de his omnibus suo tempore mentionem siliquatim habebimus. In præsentia ad historiæ contextum redeuntes, opera pre-
aliquot sacri-
legorum pœ-
næ diutinius
illate narran-
tur.
 cium esse iudicamus, palam facere, deos illis omnibus, qui in oraculo diripiendo deliquerint, poenam meritam iniecerint: neque eos duntaxat, qui sacrilegij artifices fuerunt, sed omnes prorsus quos illud crimen uelleuiter attigit, nullo pacto inuestigam à Deo punitionem effugere ualuisse. Princeps enim templi occupandi author Philomelus, casu quodam belli aduerso se se präcipitem de-
 dit. Onomarchus dein electus dux ab illis, quibus nulla spes bona erat, cum Phocensibus & milite mercenario in Thessalia interfactus, & de cruce suspensus est. Tertius Phaillus, qui multa rerum sacrarum destruxerat, diuturno confessus morbo, haud breui potuit à cruciatus liberari. Qui uero post omnes eos quicquid in donarijs reliquum erat, corripuit, Phalæci in uarijs magnisq; periculis & timore uitam longam satis duxit, non quo sors eius melior quam cæterorum sceleris impij sociorum esset, sed ut longiori tempore cruciatus, multisq; ex sua miseria notior factus, insigniorem celebratamq; magis calamitatem subiret. Post fugam sanè, qua Philippi captiuitatem uitauit, com-
 moratus est initio in Peloponneso, sustentans ibi milites suos pecunia, quam reliquam de sacris rebus habebat: postea Corinthi nauibus magnis onerarijs conductis, cum biremes quatuor suas haberet, in Italiam & Siciliam transmis-
 tere constituit: ibi aut urbem aliquam se occupaturum, aut à quibus stipendio conduceretur, quum eo tempore Lucanis esset bellum cum Tarentinis, inuen-
 turum existimans. Militibus autem suis asseuerabat, se accersitum in Siciliam & Italiam eam nauigationem suscepisse. Cum igitur itinere arrepto, iam ulte-
 rius in mare progresi essent milites aliquot, qui eodem nauigio cum Phalæco uectabantur, simul uerba habuerunt, suspicantes non esse uerum ab aliquo se accitos fuisse, quod itineris aliquem ducem ab eo quem irent, missum secum non uidebant. Apparebat etiam nauigationem coepitam non esse rem facilem sed longam & periculis multis obnoxiam. Propterea parum Phalæci uerbis credentes, ac ueriti ne in hostilem aliquam classem inciderent, conspirarunt illi, präcipue qui in exercitu ordines ducebant: strictisq; ensibus in Phalæcum & nauis gubernatorem irruentes, ut reuterentur unde nauigationem coepit, coegerunt. Pariter qui in nauibus alijs erant, cum idem fecissent, retroacti omnes in Peloponnesum redierunt, simulq; ad Maleam promontorium Laconiæ appulsi, ibi Cnosiorum legatos, qui ex Creta ad milites scribendos uenerant, offenderunt. Hi cum Phalæco ductoribusq; alijs colloquuti, stipen-
 dio decenti persoluto, fecerunt ut secum omnes proficiserentur. Statimq; ut Cnossum in Cretam peruererunt, ab itinere, Lycto urbe ui sunt potiti. Lyctijs autem è terra sua pulsis, insperatum breui apparuit auxilium. Cum enim eo tempore Tarentini bello inito contra Lucanos, misissent ad Lacedæmonios ueluti parentes suos, qui auxilia peterent: hiq; animo promptissimo genti cognatae succurrere uolentes, copias pedestres & nauales, quibus rex Archidamus præfuit, cum parassent, transituros eos Italiam Lyctijs, uti primum sibi ad patriam recuperandam auxilio esse uellent, orarunt. Cui rei Lacedæmonij assentientes, in Cretam transmiserunt. Ibiq; milite illo mercenario deuicto, urbem suam Lyctijs restituerunt. Deinde arrepta nauigatione in Italiam, cum Archidamus in Tarentinorum subsidium uenisset, initio prælio quodam egressus Archidami glie pugnans, imperfectus est: uir omnibus imperatorijs artibus ex toto uitæ cur mors. su multum probatus, præterquam in Phocensium rebus, quos iuuando, uisus est magna causa fuisse templi Delphici inuadendi. Regnauit is Lacedæmonie

D I O D O R I S I C V L I

514

annos tres & uiginti, filius autem Agis, qui ei successit, quindecim duntaxat annis in regno uixit. Cæsi sunt postea à Lucanis omnes qui sub Archidamo merebant, direptionis oraculi & ipsi participes. Phalæcus uero Lycto pulsus, ad Cydoniam oppugnandam se conuertit. Vbi dum machinas moenibus diuendis instruit, easq; proprius urbem adducit, fulmine incidente, diuinus ignis excitatus illas corripuit. Quas plerique ab incendio defendere conati, igne absumpti sunt. In his fuit & ipse dux Phalæcus. Aliunt nonnulli, eum interemptum fuisse à quopiam suo milite, quem uerberarat. E' Phalæci militibus, qui cladi eius immunes fuerunt, ijs ab exulibus Eleis in Peloponnesum deueniti sunt: cum quibus in Eleos pugnare occuperunt. Sed enim cum Arcades opeum tulissent Eleis, multi mercenariorum interfici sunt. Reliqui ad quatuor millia captiui inter Arcades & Eleos diuisione facta, distributi sunt. Arcades eos qui sibi obuenerant, uenundederunt. Elei suos omnes ob scelus in oraculo diripiendo admissum trucidarunt. Et ad eum modum, qui sacrilegij illius aliquid omnino attigerunt, Deo authore meritas pœnas subiuerūt. Nobilissimæ etiam ciuitates, quæ ea impietate se astrinxerant, ab Antipatro (succedente tempore) deuictæ, & imperium, & libertatem suā miserè perdiderunt. Vox res quoque Phocenium principum, quæ ausæ sunt monilibus raptis se exornare, impij facinoris pœnas non euitarunt. Quæ enim Helenæ monile gestare est solita, in meretricium probrum incidit, pulchritudine sua eam expertibus prostrata. Altera, eo quod fuerat Eriphylæ, subinde ad ornatum utens, cum filius, quem natu maximum habebat in furorem cōcitatius, ignem domui iniecisset, intra eam uiua incendio extincta est. Eoq; pacto, qui Deum contemputui habere ueriti non sunt, supplicijs quæ narrauimus, ab ultirobus dijs affecti sunt. Rursus qui oraculo subsidium tulit Philippus post id factū indies res suas auxit, tandemq; pietatis suæ beneficio ab uniuersa Græcia imperator appellatus est: & suum regnum amplissimum omnium quæ essent in Europa, effecit. Sed cum abunde satis de bello sacro egerimus, ad res alibi gestas transseamus. In Sicilia (ortis inter se magnis seditionibus) Syracusani miserè mulrum motus.

Syracusano

torum & potentium trahentium que in diuersa tyrannide oppressi, legatos Corinthum miserunt, orantes uti mitterent ducem aliquem, qui eorum reipublicæ curam susciperet, simulq; tyrannidem inuadere conantum improbitatē coēceret. Corinthi honestissimum esse arbitrati, ijs qui à se originem trahent, suppetias ferre, illuc mittere decreuerunt Timoleontem Timaneti filium laudes. præstantissimum virum, qui uirtute, prudentia, & cognitione rei militaris, omnibusq; bonis artibus erat prædictus. Huic autem singularis contigit res, quæ ut deligeretur dux in Syracusanam expeditionem non parum profuit. Timophanes eius frater, qui diuertijs & ingenita quadam confidentia Corinthijs omnibus præstabat, diu antea uisus fuerat ad tyrannidem aspirare. Sed eo tempore calamitosos homines sustentando, comparando arma, & cum facinorosoru agmine per forum spaciando, non dissimulabat se tyrannum esse. Omniaq; prorsus facta eius tyrannidem præ se ferebant. Huic Timoleon, alienissimus Timoleon fra ab unius dominatione sustinenda, initio conatus est persuadere, ut à cœpta trē Timophare desisteret: postquam sibi parum audientem illum, indiesq; magis insolecence suum ocre animaduertit, abiecta omni spe, ut uerbis emendarī posset, obambulans fudit ob tyran ro, ipse fratrem obtruncat. Excitato inde tumultu, cum ciues quamplurimi ad niderem. facinus atrox & inusitatum accurrissent, seditiones exortæ sunt: partim censentibus, Timoleontem, ut ciuilis cædis authorem, poena legibus decreta affici oportere: alter quippe qui tyrannicida esset, commendationem mereri assereretur. Senatu igitur habito, cōfētio ea inter senatores pariter uigebat, Timoleontem grauior accusantibus eius inimicis: qui uero minus agebant, consulentibus ut ei uenia tribueretur. Cūq; altercatio huiuscmodi durasset in aduentum usque Syracusanorum legatorum, atque hi expositis mandatis uehementer oral-

ter orassent, ne senatus moram interponeret in duce mittendo, quem petebat, uisum est senatui, Timoleontem illuc mittere conducibile esse: proposuerunt quae ei insolitam, miramq; prorsus optionem, si facinus à se commissum diluere uellet. Id enim confirmarunt, si bene rem Syracusanam administrauerit, se eum tyrannicidam: si secus, & ex animi libidine, tunc fratri percussorem eundem iudicaturos esse. Verū Timoleon, non tam ex timore per senatum sibi adiecto, quam uirtutis studio, Siciliæ rebus bene & ex gentium usu præfuit. Carthaginenses siquidem debella uit: recipiensq; è Barbarorum manibus Græcas urbes uastatas & desertas, multitudine hominum frequentes reddidit. De quibus omnibus pōst paulò secundum sua tempora per partes mentionem faciemus. Nunc ad narrationis ordinem reuertamur.

Regni Philippi annus XVI.

Annus Mundi
3620.

Cum Eubulus Athenis imperaret, Romæq; M. Fabius & S. Sulpicius Consules essent, Timoleon Corinthius assumptus à ciuib; suis ad curam Syracusanæ reipub. parabat se uti in Siciliam transiret. Conduxit autem milites exteiros 700. triremibusq; quatuor, & leuioribus tribus nauigis milite oppletis, Siciliam expeditio Corinthis discessit. Præter hæc in itinere à Leucadijs & Corcyrensisibus obtinuit tres alias naues. Itaq; nauibus decem fretū, quod Ionium appellant, transiuit. Contigit sanè ei inter nauigandum res præcipua, & digna admiratione, ut Deus quipiam in suscepta prouincia eum iuuare, & futurā ipsius gloriam, ac rerum gestarum magnitudinem præfigio non obscuro declarare uisus sit. Continet enim nocte fax ardens in cœlo nauiganti ei præluxit, donec in Italiam cum omnibus suis copijs peruenit. Prius etiam Corinthis audiuerat, Cererem & Proserpinam sacerdotibus suis in quiete uisas esse polliceri, cum Timoleon te se nauigaturas in sacratam sibi insulam. Propterea ipse dux Timoleon cæteriq; omnes læto animo erant, diuinam opem sibi haud deesse conspicientes. Nauem etiam, quæ omnibus alijs melior estuifa, dearum numini dicauit, institutq; uti Cereris & Proserpinæ sacra nauis nominaretur. Peruenit autem in columnis cum suo exercitu Metapontium in Italiam. Illuc & triremis legatorū Carthaginensium statim superuenit, qui Timoleontem conuenientes, ne belli initium ficeret, néue omnino in Siciliam transiret, ei denunciarunt. Sed Timoleon, cum ad trajectum Rhegini eum inuitarent, & auxilia polliceretur, Metapontio quamprimum discessit, quod sui aduentus famā anteuerteret. Vrebatur enim plurimum, ne Carthaginenses, qui mari dominabantur, trāsitus suum in Siciliam interciperent. Adhibita idcirco summa diligentia, breui Rheyum contendit. Sed enim Carthaginenses paulò antē hæc tempora futuri bellum in Sicilia magnitudinem prospicientes, erga insulæ ciuitates socias summam benignitatem exhibebant. Cum tyrannis ueteribus controversijs positis, amicitiam firmauerunt, præcipue cum Iceta, qui Syracusis dominabatur, quod eius magna esset potentia. Comparatasq; ingentes nauales & pedestres copias, præfecto Annone duce, miserunt in Siciliam. Erant autem naues longæ centum & quinquaginta, peditum & quinquaginta millia, trecenti currus bellici, & bigarum ultra duo millia. Præter hæc arma telaq; omnis generis, machinæ ad oppugnandas urbes multæ: commeatum & aliarum rerum quæ bello usui sunt, opinione omnium maior copia. primâque expeditione contra Entellenseis suscepta, eorum agrum populati, ad oppidi obsidionem accesserunt. Tenebant locum eum Campani, qui magno hostium numero perterriti, ad ciuitates Carthaginensisibus inimicas auxilia petitum miserunt. Alij omnes eam rem detrectarunt: Soli Galenienses mille armatos derunt. Qui in itinere Poenis obuiam facti, eorum multitudine circumuenti omnes, & interfecti sunt. Campani etiam, qui Aetnam habebant, initio compararant auxilia, quæ Entellam, utpote ad gentem cognatam, mitterentur. Sed Galeniensem clade audita, à re cœpta supersedere statuerunt

Carthaginensi
um exercitus,
& apparatus
bellicus.

runt. Cum uerè Syracusarum urbs esset in Dionysij manib⁹, Icetas cum ualido exercitu eò contendit. Iamq; uallum circa Olympium fecerat, & omnibus viribus tyrānum Dionysium expugnare conabatur. Sed obsidione in multis dies protracta, cum necessariarum rerum inopia premeretur Icetas, ab oppugnatione discessit, ut iret ad Leontinos, unde se prius mouerat. Abeunte Dionysius insequutus, extremum agmen incessendo, fecit ut conuersus Icetas, manus secum consereret. Qui fermē 300. armatorum sub Dionysio merentium cæsis, reliquos in fugam compulit. Vsusq; summa celeritate in eis persequendis, irrupit simul cum fugientibus in urbem: & ita Syracusis absq; insula potitus est. In huiusmodi statu erant Dionysij & Icetae res, cum Timoleon tribus diebus post captas ab Iceta Syracusas, K̄hegium perueniens, non longè ab urbe copias suas de nauibus exposuit, & eodem uiginti Carthaginensium triremes statim aduenerunt. Tunc Rhegini, qui Timoleontis rebus fauebant, populo ad concionem uocato, agere coepérunt de pace inter illos componenda. Ibi Carthaginenses ad hoc intenti, ut redditus in patriam Timoleonti persuade retur, parum diligenter in stationibus excubabant. At Timoleon nullo eius quod moliebatur dato indicio, ipse quidē præsens prope auscultantiū suggestum stabar: sed clanculum admouerat, ut nouem ē suis nauibus in altum abducerentur. Deniq; animis Carthaginensium ad Reginorum orationem, quæ dolo in longum producebatur, conuersis, clanculum ē concione se subripiens, accurrit ad nauem quam sibi relinqui fecerat, ac summa festinatione enauigauit. Carthaginenses ita delusi, conati sunt abeuntes insequi. Sed cum illi magno spacio progressi essent, noxque iam immineret, factum est, ut citra offensam Tauromœnium appellerentur. Ei loco præerat Andromachus, Syracusanorum libertatis studioſissimus: qui humaniter Timoleontem suosc⁹ omnes accepit: & ab impetu persequentium, ut salvi essent, non parum profuit. His ita peractis, Icetas cum 500. armatorum electis contra Adranitas, qui suas partes sequi solebant, profectus est, & non longè ab oppido castra posuit. Tunc militibus aliquot à Tauromœniensibus impetratis, Timoleon cum militibus circiter mille contra Icetam Tauromœnio discessit. Noctisq; superuenientis occasione adiutus, iter Adranum ita confecit, ut sequenti die ex improviso Icetae exercitum prandentem inuaserit, & in castra irruptione facta, plus trecentis interficerit, captiuosq; fermē 600. comprehendenterit, castrisq; ipsiis potitus fuerit. Aliam insuper rem strenuitate eadem peregit. Subito enim ad ipsam urbem Syracusas contendit, totumq; illud iter currendo emensus, adeo ut à magna fugientes hostes præuerterit, Syracusas, cum nullus ibi huiusc rei timor esset, facile intravit.

An. Mundi

3621.

Timoleon Icetae tyranni castra opprimit

Et hæc quidem omnia anno præsenti contigerunt: quo uero Athenienses principem Lyiscum, Rom. M. Valerium & M. Pompilium consules habuerunt: labenteq; nona & centesima Olympiade, in stadio Aristochus Atheniensis uictor fuit, Romani primum cum Carthaginensibus fœdus percusserunt. In Caria cum Idrieus, ibidem septennium princeps, mortem obiisset: Ad eius coniux & soror suffecta est, quæ ad annum quartum imperauit. Timoleon autem in Sicilia, acceptis in societatem Adranitis, Tyndaritisq; non parua auxilia ab eius obtinuit. Eratq; mirificus tumultus intra Syracusas, cum Dionysius insulam, Icetas Achradinam, & nouam urbem, reliquum omnium urbis teneret Timoleon, & Carthaginenses portum maiorem cum classe nauium centum quinquaginta intrassent, terraq; castra metati essent cum perditatu quinquaginta millium. Qua ingenti hostium multitudine cum ualide perterritus esset Timoleontis exercitus, inopinata, & quæ nullo consilio parari potuisset, rerum mutatio subsequuta est. Primo omnium Marcus Catannensis tyranus, qui non paruas copias secum habebat, Timoleonti adhaerit,

*Syracusane
res à Timoleon
onte quo succ
cessu admini
strate.*

BIBLIOTHECAE LIB XVI.

517

fit. Post id urbes complures studio libertatis consequendae ad eundem defec-
runt. Nouissimeq; à Corinthiis naues 10. cum auxilijs & stipendio missæ. Syra-
cas aduenerunt: propter quæ confirmatus multum est Timoleus, & Cartha-
ginae timore correpti, classem ē portu imprudenter sanè eduxerūt, motisq;
castris in insulæ partē, quæ sūræ erat ditionis, discesserunt. Tūc Iceta auxilijs de-
stituto, urbs Syracusarū, cū ciues ei tuendæ parū sufficerent, in Timoleontis po-
testatē redacta est Mesene itidē, quæ in partib. Carthaginensium erat, ab eodē
statim est recepta. Dū hæc in Sicilia geruntur, Macedoniæ rex Philippus odio,
quod à patre hæreditarum pertinaciter contra Illyrios seruabat, incitatus, cum
valido exercitu in eorum terram irrupt: agrisq; uastatis & expugnatis urbibus.
multis, in Macedoniam reuersus est. Postmodum in Thessaliam profectus, ty-
rannis aliquot, qui ciuitates opprimebat, expulsis, magna benevolentia Thel-
salos omnes sibi deuinxit: ex eorum societate sperans Græcos pariter in amici-
tiam suam traductum iri. Quod sanè euénit. Finitimi nanc; Thessalis Græci, ui-
cinorum factum sequuti, foedus cum Philippo inierunt.

Regni Philippi annus X VIII.

Anno Mundū

3622.

Anno uero sequenti, quo Pythodorus Athenis imperauit, & Romæ cōsu-
latū gesserūt C. Plautius, & T. Mālius, Timoleon Dionysio in desperationem
magnam à se cōpulso, persuasit, uti arce tradita, & principatu relicto, in Pelo-
ponnesum cū omni sua pécunia ex composito trāsiret. Illeq; ita per ignauiam,
& animi torporem nobilissimū regnū, & quod adamante reuinctū prædicabat Dionysius sy-
reliquit: ac Corinthi in magna egestate uitam traducēs, ijs qui in rebus prospex-
tis temerē insolescunt, ex sua uitæ & fortunæ immutatione exemplū præbuit. uenit inops
Qui enim prius 400. nauies triremes habuerat, nō multo pōst in pusilla arctaq; Corinthum.
nauicula, nimirum casus grauissimi spectaculum admirandum ualde, Corin-
thum se contulit. Timoleon autem insula & oppidis omnibus quæ Dionysio
parebant, potitus, receptas arces, locacj; alia munita, quibus se tyranni tueban-
tur, euertit, ciuiis libertatem reddidit. Post hæc statim ad leges scribendas cō-
uersus, uti hæ populares essent, multum curauit. Quę ad priuatarū rerum con-
tractus pertinerent, aliacj; multa diligenter & iustissimè ordinauit: rei illi præci-
pue intentus, ut æ qualitatem induceret. Instituit etiam magistratum honora-
tissimum annum, quem Syracusani louis Olympij famulatum appellabant. ἀμφιπολίς
Electusque est primus Callymenes famulus Olympij louis, & ita deinceps is διός ὄλυμ-
honorē manus traditus est: anniq; à magistratu eiusmodi adnotati fuerūt usq; πτία.
ad tempora, quę nostrę huic historię terminus, & mutationi reip. initium fuerūt.
Romanis enim Siculos alios in communionem reip. inducentibus, famulorū
principatus ille, qui annos plures 300. durauerat, abolitus est. His ita se haben-
tib. rebus, Philippus in Macedonia summopere laborans, ut ad societatem suā
traheret Græcas Thraciæ ciuitates, expeditionē sumpliit contra Chersobleptē
eius terræ regem, qui continua cladibus uicinas Helleponti gentes, urbes di-
tuendo, & uastando agros afficiebat. Ut igitur eam Barbarorum impotentiam
reprimeret, cū ualidis copijs eos aggressus, aliquot prælijs cōmissis, semper ui-
ctor, debellatos ad id compulit, ut decimas regno Macedoniae exoluerent. Et
in locis qui ei opportuni uisi sunt, ad coercendam Thracum audaciam, oppida
benē munita construxit. Tunc ciuitates Græcæ à metu Barbarico liberatae, prō
piissimo animo cū Philippo foedus inierūt. Inter eos qui temporū horū res scri-
pserunt, Theopompus Chius, in historia quā de Philippi gestis edidit, tribus Theopompus
libris ea quæ in Sicilia facta sunt, cōpletebitur: à tyrannide senioris Dionysij ex- Chius scri-
orsus, perq; spacium annorū 50. ad Dionysij usq; iunioris casum à regno per- ptor.
gens. Tres illi libri sunt à quadragesimo primo ad quadragesimum tertium.

Regni Philippi annus XIX.

Anno Mundū

3623.

At Sosigene Athenis imperante, & Romæ consulibus M. Valerio & M.
Pompilio, Arymbas Molosorum rex, cum annos decem regnasset, uita ex-

Kk 3 cessit,

cessit, relicto filio Aeacida, qui Pyrrhi fuit pater. In defuncti locum Alexander Olympiadis frater adiumento Philippi Macedonis subiuit. In Sicilia uero Timoleon contra Leontinos, quod Icetas cum iusto exercitu se retraxerat, mouit culis urbibus. Ici castra: statimque inuadens in eam quam nouam urbem appellant, cum magnitudinem præsidium, & quod ad mœnium propugnationem sufficeret, intus poli- bertatem re- stituit. tum esset, cœptam rem omittere est coactus. Trânsiuitque ad Engyium, quæ urbs tyranno Leptinæ seruiebat: omnique studio ut urbem, pulso tyranno, ad libertatem reduceret, nitebatur. Interea Icetas cum omnibus suis copijs ex Leontinis ad Syracusas oppugnandas contendit. Ibi compluribus suorum amissis, confessim unde discesserat, reddit. Leptines à Timoleonte grauiter pressus, deditio- nem fecit, & per conditiones dictas iussus est migrare in Peloponnesum, ut eo pacto Græcis deuictorum tyrannorum miseriae innotescerent. Cumque eidem Leptinæ Apolloniae parerent, receptæ huic urbi, & Engyinis libertatem, ut suis legibus uiuerent, concessit Timoleon. Sed enim cum rei pecuniarie indi- gentia laboraret, ut militibus quos conduixerat, stipendia minus posset persoluere: ducibus qui ad hoc idonei uidebantur, mille armatos dedit, iniunxitque ut in Carthaginensium prouinciam incursiones facherent. Hi latissimam terram populati, cum præda ingenti redierunt ad Timoleontem. Qui facta auctione pecuniam magnam recepit, indeque militibus multi temporis stipendio dato sa- isfecit. Potitus est etiam urbe Entella, ubi ciues quindecim, qui Carthaginensium partes tuebantur, interfecit, cæteros libertate donauit. Iam Timoleontis potentia & authoritate multum aucta, Græcae Siciliæ urbes animaduertentes, captis ab eo gentibus libertatem concedi, ultrò se omnes Timoleonti dedidea- runt. Siculorum etiam, Sicanorum, & aliarum gentium ciuitates, quas tueban- tur Carthaginenses, miserunt legatos oratum, ut in amicitiam & foedus ab eo reciperentur. Propterea Carthaginensium Senatus parum strenue res Siciliae à ducibus suis administrari uidens, statuit exercitum magnum cum ducibus alijs eodem mittere. Subito igitur ciuibus, qui militiae idonei uidebantur scri- ptis. Aphrorum militum delectum habuerunt. Præter hos ingenti pecunia Gallos, Hispanos & Ligures conduxerunt. Naves item longas fabricarunt. Onerarias complures coegerunt, apparatusque aliarum rerum maximum confecerunt.

Anno Mundi

3624.

Regni Philippi annus. XX.

Athenis uero cum princeps Nicomachus, & Romæ Caius. Martius, & T. Manlius Torquatus consules essent, Phocion Atheniensis Clearchum quem Eretriae tyrrannum Philippus præfecerat, debellatum expulit. Et in Caria Pe- xodarus, fratrum natu minimus, electa Ada, principatum occupauit, tenuitque ad annum sextum, quo scilicet tempore Alexander in Asiam transiuit. Philip- pus autem semper ad id intentus, ut res suas magis amplas faceret, castra mo- philippus Pe- uit ad urbem Perinthum, quæ ipsi infensa partes Atheniensium tuebatur. In- rinthum oppu- ta oppugnatione, & machinis propriis urbem adductis, quotidie in eorum gnat. qui fessi pugnando essent locum semper integris succendentib. acriter ad me- nia ipsa decertabat. Turribus etiam altitudinis cubitorum octoginta, quæ Pe- rinthisiorum turrem multum supereminenter, extrectis, è superiori loco oppida nos plurimum offendebat, & arietibus murum identidem quatens, fossione- busque subterraneis fundamenta demolitus, magnam eius partem euertit. Perinthijs locum apertum fortissime defendantibus, alteroque muro ocyus ab eis extrecto, certamen magnum iterum pro mœnibus cœptum est. Ibi Phi- lippus numerum magnum sagittariorum, aliorumque id genus missilibus pugnantium habens, per eos ualde è mœnium pinnis pugnantes hostes con- ficiebat. Illis autem indies magis deficientibus, auxilia, tela, iaculatoresque à By- zantijs missi sunt. Viribus igitur resumptis, ut hostibus iam resistere posse ui- derentur, animose pericula omnia pro salute patriæ sustinebant. Nec Philip- pus

pus diligentiam suam remittebat. Exercitu enim suo in partes plures diuiso per coronam, & alios alijs sufficiendo, mœnia die noctuque acerrimè oppugnabat. Erant ei ad triginta millia armatorum, telorum, machinarum q̄ ad mœnia diruenda, uis magna, machinæ alia penè innumeræ, quibus omnibus obfessos Perinthios grauiter urgebat. Iamq; oppugnatione ea indies multos protracta, oppidanisq; multis interfectis, nec paucioribus uulneratis, & neces Rex Persarū. sarijs rebus non suppetentibus, urbis captiuitas in proximo certissima esse ui- Perinthijs sue debatur. Tunc fortuna periclitantibus non tantum salutem, sed & eam unde currit. minime sperabant, attulit. Diuulgata enim per loca Asiae Philippi potentia, quæ indies crescebat, Persarum rex, cui res ea iuspcionem aliquam iniiciebat, per literas præfectis suis, qui erant ad loca mari proxima, iniunxit, uti Perinthios totis uiribus iuuarent. Quod ab illis factum est. Magnum enim mercenariorum militum numerum, stipendium, & commeatus affatim, tela, aliaq; bello necessaria Perinthum miserunt. Duces itidem, militesq; quois optimos habebant, Byzantij dederunt. Ita uiribus æquatis utrinq; belloq; instaurato, contentio maxima rursus in oppugnatione exorta est. Philippus ariete mœnia labefactans, continuam eorum partem diruerat, missilibusq; è propugnaculis oppidanos deturbabat. Et simul per locum apertum, ubi mœnia erant deiecta, conferto agmine irrumpebat: ac scalis in murum defensoribus nudatum in scendebat, ut cum ita dimicatio cominus gladijs gereretur, multi interficerentur, pluresq; modis uarijs uulnerarentur. Præmia sanè uictoriae utrinq; pugnantium uiriutem excitabant. Macedones opulentissimam urbem sed direpturos, insuper muneribus magnis à Philippo donatum iri sperabant. Eorum commodorum expectatione difficultates omnes forti animo sustinebant. Perinthijs rursus præ oculis clades, quæ uictis inferri solent, habentes, pro salute patriæ periculis alacritate ingenti se offerebant. Eos autem plurimum, ut superiores essent, adiuuabat urbis situs. Perinthus enim ad mare posita est, in edito iugo peninsulæ, longitudinis fermè stadij unius. Aedificia habet frequentia & prælata: ut quemadmodum collis citius surgat, ita domus una alteram superet altitudine: uideturq; totius ciuitatis facies esse instar theatri. Propterea mœnibus etiam in uniuersum solo adæquatis, nihilo magis munimentis erant destituti. Obstructis enim uiarum aditib; superiora ædificia vice muri firmissimi tenebant. Idecirco cum laboribus & periculis maximis Philippus mœnia superasset, munitionem adhuc ex domorum structura factam, difficultorem offendit. Sed enim cum omnia bello gerendo idonea à Byzanthijs Pe- rinthum summi animaduerteret, partitus copias suas, earum dimidium cum philippus È v ducibus quos optimos nouerat, reliquit in Perinthi obsidione: reliquos ipse È xantum obli- secum accipiens, de improviso aggressus Byzantium acriter oppugnare coe- det. pit. Byzantij, utpote qui milites, tela, resq; alias gerendo bello commo- das, Perinthum miserant, grauiter consternati sunt. Eiuscmodi tunc erat ur- bium duarum status. Ex his autem qui historiarum monumenta posteris mandarunt, Cumanus Ephorus historiam suam, cum ad Perinthi oppugna- tionem peruenisset, desinit. Is in scribenda ea, ab Heraclidarum redditu exor- manus, & Di- sus, Græcorum & Barbarorum res gestas annorum fermè septingentorum yllus Athenien- quinquaginta, libris triginta describit: præfatione libro unicuique apposita. sis historici. Diyllus uero Atheniensis, qui sequentium temporum res memoriae manda- uit, principium sibi scribendi, ubi Ephorus finem fecerat, sumpsit quæq; ab ea tempestate tum à Græcis, tum à Barbaris gesta sunt usque ad Philippi obitum comprehendit.

Regni Philippi annus XXI.

Anno Mundi

At principe Athenis Theophrasto, & Romæ Consul. M. Valerio, & A. Cornelio, Olympias decima septima supra centesimam inita, Anticlesq; Atheniensis in stadio uictor fuit. Eo anno Athenenses, cum Philippus pacem secū

Kk 4 firma

D I O D O R I S I C V L I

320
firmatam, uiolasse uidere, nauales copias raptim Byzantij subsidio miserunt.
Idem à Chjs, Rhodijs, alijsq; quibusdā Græcis ciuitatib. factū est. Tunc Philip-
pus eo Græcorū concursu perterritus, duarū urbium obsidionem reliquit: atq;
cum Atheniensibus & Græcis alijs sibi aduersantibus fœdus percussit. Cartha-
ginienses autē, qui magnū belli apparatū cōfecerant, in Siciliā nouas copias
traiecerunt, ut cum his quos ibi prius habebant, iam in eorum castis pedites
plures millibus septuaginta, equites, bellici currus, & bigæ ad 10000. longe na-
ues 200. onerariæ ad equos, tela, & commeatus uehendos ultra mille eis esse

Timoleon in crederentur. Neq; tantis Barbarorum copijs Timoleon, licet exiguum militū
Carthaginien numerum secum haberet, aliquo modo perturbatus est: sed cum bellum con-
ducit exer tra lcentam gereret, pace firmata, auxilia ab eo obtinuit, & non parum inde co-
pias suas auxit. Salutare etiā ei uisum est, bellum in Carthaginensium prouin-
ciam conferre, quo ciuitatū sociatū agros inuiolatos seruaret, & eodē tempore
hostilis terra uastaretur. Idcirco auxilijs omnibus & militib; mercenarijs in
concionem uocatis, oratione sua ad prælium omnes totis uiribus cum hoste
conserendum adhortatus est. Excepta eius oratio magnis omniū acclama-
tionibus, petitumq; ut contra Barbaros, quamprimum ducerentur. Et ita cum
toto exercitu, qui duodecim millium omnino erat, progrederi cœpit. Iamq; in
Agrigentum agrum peruererant, cum tumultus & seditio magna in castris

*Thrasius in ca-
stris Timoleo-
nis seditionem
excitat.* nulla prius apparente suspicione, subitō exorta est. Erat in exercitu miles qui
dam Thrasius nomine, qui cū Phocenisbus direptioni sacri templi interuen-
erat, uir temeritatis & confidentiæ incredibilis. Hic uitæ suæ improbissimæ ac-
commodatū planè facinus eiusmodi commisit. Cum enim solus, omnibus fe-
rè alijs qui oraculū expilauerat, meritò suppicio, ut paulo antè à nobis indica-
tum est, à Deo affectis, nescio quo pacto diuinā ultionē euitasset, Timoleonis
milites ad seditionem concitare ausus est: eum passim dictitans proculdubio
insanire, qui ad certissimā cædem milites suos duceret: quiq; Carthaginenses
sexies suis copijs plures, omniq; apparatu bellico instructissimos à se supera-
tum iri, nō uereretur confirmare: itaq; militum suorum animas in aleam coni-
cere uellet, ne stipendia longi temporis debita, indigentia oppreslus, persolue-
ret. Proinde consulebat Syracusas redire, ibi stipendijs quod eis deberetur,
satisfactionem postularent: neue ad expeditionem, in qua nulla uincendi spes,
appareret, illum sequerentur. Admonitio hæc multorum animos commoue-
rat: iamq; tumultum facere cœperant, cum Timoleon precibus & pollicitatio-
nibus multis, summa cum difficultate ad officium eos reduxit, præter mille, qui
Thrasium sequuti sunt, eorū punitionem in tempus magis idoneum differens.
Timoleon literas ad amicos quos habebat Syracusis, dedit, uti benignè hi mi-
litēs reciperentur, & eisdem stipendia debiti satisficeret. Sicq; omnis tumultus sedatus est. Et uictoriæ quæ deinceps parta est gloria contumaces illi mille
caruerunt. Reliquos Timoleon blanda oratione ad pristinam erga se beneuo-
lentiam induxit: itaq; contra hostes qui haud longe aberant, castra mouit.
Ibi apud milites cōcionatus, Pœnorum ignauia, & Gelonis successibus com-
memoratis, audientiores eos multo reddidit: ut una ueluti uoce conflictum cū
Barbaris, iamq; pugnæ signum proponi exposcerent. Cum uero casu mag-
nia apij uis ad toros extruendos iumentis deportaretur, Timoleon se illud ui-
toriæ omen dixit agnoscere, quod corona Isthmiaca ex apio texeretur. Itaq;
iussu eius milites omnes apij coronis caput sibi exornarunt. Et summa latitia
in hostes progrediebantur, ueluti uictoriā certam dīj denunciassent. Saneq;
non magis eorum uirtute, quam manifestissimo deorum adiumento factum

*Timoleo Car-
thaginensis* est uti uincerent. Timoleon namque acie instructa, cum de monte quodam ad
flumen descenderet, iamq; hostium decem millia illuc transiissent, eos ut adhuc
fundit. à traieciu erant incōpoliti, adortus, ipse ordinibus suis bene & omni parte fir-
matis, cuncta perturbauit. Consertisq; acriter manibus, cum & fortitudine, &
oppo-

opportunitiori certaminis statu Græci superiores essent, magna barbarorū cædes facta est, cunctiq; prorsus qui flumen traiecerant fugiebant, cum reliquæ omnes Carthaginensium copiæ flumine transmisso Græcorum impetum in suos fugientes represserūt. Prælioq; ita instaurato, sua multitudine Græcos pauciores multo circumuenire inceperunt. Tunc maxima & continens pluia cum fragore ingenti coorta est, simulq; grando, fulgura, tonitrua, & uehementissima uentorum uis omnia confundebat, Hactenus tamen ut Græcos non nisi à tergo, sed barbarorum uultus tota ea procella impeteret. Propterea cum Timoleontis exercitus non difficulter molestiam eam sustineret, Carthaginenses impedimento illi nequaquam pares, cum & ab eo pariter ab ingruentibus Græcis grauiter urgerentur, in fugam conuersi sunt. Omniq; & peditatu, & equitatu, admixtis etiam curribus, ad flumen sese coniiciente, suo ipsorum impulsu conculcabantur: multiq; suorum gladiis & telis confodiebantur. Necq; eiusmodi infortunio ope ulla resisti posse uidebatur. Alij hostium equitatu instante, cum ad ripam fluminis agminatim confluerent, uulneribus multis à tergo coniecti interficiebantur. Multi uero citra hostilem offensam sibijs suis interiis erat causa, propter metum & hostium multitudinem, fluminisq; difficultates ibi simul coaceruati strue corporum opprimerentur. Accedebat, quod ex pluia, quæ nunc maxima fuerat, flumen uehementissimo aquarum impetu rapiabatur, ut qui enatandi causa se in illud coniecerant, fluctibus fuerint demersi. Ex tanto quidem Carthaginensium numero duo millia & quingenti, qui fere mē robore, dignitate, & fortunis primi erant ex toto exercitu, sacra acie confecta, maxima cum laude manus conserentes occubuerunt, reliquorum plures decem millibus cæsi sunt, capti uero ad quindecim millia. Currus bellici in ipso certamine diffracti multi, ducenti tantum recepti sunt. Iumenta uero & uehementula cum impedimentis milites sibi rapuerunt. Armorum uis magna in flumine est deperdita: eorum quæ superfuerant, thoraces mille, scuta plus decē millibus ad Timoleontis tabernaculum comportata sunt: quæ partim dicata in Syracusanis templis finxit, partim socijs à quibus auxilia habuerat, dono dedit: aliqua etiam Corinthum, ut in Neptuni templo donarentur, misit. Res omnes preciosas, quæ sane multæ inuentæ sunt, cum argentea & aurea multa pocula alicq; ornamenta estimationis maximæ Carthaginenses pro sua opulentia in castris habuissent, militibus in strenuæ nauatae operæ præmium condonauit. Qui uero hostes cædi aut captiuitati superfuerant, magna cum difficultate ad Lilybæum se retraxerunt, consternati adeò, ut nec ausi sint naues inscendere, quod etiam in ipso mari Libyco, ne aduersi aliquid sibi sustinendum esset, uerebantur. Tantæ huius cladis nūcius Carthaginem allatus, mitifice populum eum perterrit. Proponebant namq; sibi in animo, Timoleontem quamprimum cum toto exercitu ad se obsidendo transiit: idcico Gisconem Annonis fratrem, qui tunc exulabat, ante omnia curarūt in patriam, ut reuocaretur: eumq; quod animi ingentis, & bellicæ rei administrandæ scientissimus esset, imperatorem declararunt. Ad hoc, ne ciuium corpora periclitarentur, ut milites exteri multi, maximeq; Græci ducerentur, decreuerunt. Nec dubitabat, ob famam pugnæ aduersæ diuulgatam, & opes Carthaginensium satis notatas, multos ad fore, qui ei militia darent nomina. Missi etiam sunt in Siciliam legati primores uiri, qui conditionibus quibuscunq; daretur, pacem cum Timoleonte firmarent.

Gisco Cathag.
imperator.

Regni Philippi annus X X I I.

An. Mundi
3626.

Sequenti anno, quo principem Athenienses Lysimachidem habuerunt, Ro-
mæ. Q. Seruilius & M. Rutilius Consules fuerunt: Timoleon reuersus Syracu-
sas, primū omnium milites qui à se discesserāt duce Thrasio, urbe tanq; deserto
res expulit. Hi transmiserunt in Italiam, oppidumq; ibi maritimum in Brutij
occuparunt & diripuerunt. Qua iniuria Brutij commoti, coactis magnis co-

Kk 5 pijs,

D I O D O R I S I C V L I

522

pijs, contra eos profecti sunt: oppidoq; in quo erant ui potiti, omnes eos trucidarunt. Huiusmodi improbitatis suæ præmium calamitosum sortiti sunt, qui

contra Timoleontē defectionē cōmiserant. Posthumum etiam tyrānum, qui 12. prædatorijs nauibus mare nauigantibus infestum reddebat, cum Syracusas amicitiē prætextu uenisset, Timoleon captum interemit. Accepit humanis-

Carthaginen- simē eodē tempore 5000. hominū à Corinthijs ad se misa, ut eis habitationē ses à Timole- agrosq; adsignaret. His confectis, cum legati Carthaginēsium ad eum uenisse, onte pacem im sent, multisq; precibus pro pace obtinenda usi essent, his cōditionibus quod petabant, concessit: ut Græcas omnes urbes liberas relinquerent, Lycusq; flu-

uius suæ & illorū prouinciæ terminus medius esset, ne'ue tyrannis ullis Syracu-

sas tentantibus darent auxilia. Icetam deinde uitum, cum morte obiūset, se-

Tyranno si- peliri curauit. Cāpanos, qui Aetnam tenebant, interfecit. Nicodemum Centu-

culos Timole ripinorum tyrānum iniecto terrore cōpulit, oppressam seruitute urbem relin-

quere. Apolloniadē, qui Agyrinēsibus dominabatur, tyrannidem coēgit deponere: liberatosq; eo modo populos donauit ciuitate Syracusana. In uni-

uersum autem tyrānis omnibus, qui tota insula erant, oppresis, ciuitates iam

liberas, societate inita, sibi coniunxit, & nuncios per omnem Græciā misit, qui

Syracusorum nomine agros & domos promitterēt omnibus, qui in partici-

patum reip. suæ uellent uenire. Propterea Græcis multis ad conditionem obla-

tam accurrentibus, in Syracusanam ciuitatem noui habitatores ad 40000. sunt

recepti. In Agyrinēsem, quōd ager ibi latissimus, magnaq; esset loci amoenitas,

10000. missa sunt. Post id leges, quas à Diocle conscriptas hactenus Syracusa-

ni seruauerant, corrigere aggressus, quæ ad priuatarū rerum cōtractus & testa-

menta pertinebāt, eas intactas, uti erant, reliquit: sed eas quibus aliquid de re-

publica decernebatur, in suum propositum, sicut ei expedire uisum est, translu-

lit, authoremq; & emendatorem eius legum ordinationis habuit Corinthium

Cephalum, uitrum & doctrinæ & prudentiæ insignis. Ab hoc legum negocio

cum se Timoleon liberasset, Leontinos Syracusas habitatum traduxit, colo-

niasq; Camarinam deducta, ciuitatem eam multū auxit. Omnibus deniq; Sici-

liæ locis pace quieteç; reddita, effecit breui, ut urbes omnes magnum reū in-

crementum consequerētur. Cum enim prioribus, nec his paucis annis, per se-

ditiones & bella ciuilia, ad hoc tyraanorum multitudine semper urgente, ur-

bes habitatoribus uacuae, agri cultorum negligētia uasti, ut fructuum domesti-

corum non multum in eis inueniretur, facti essent, tunc habitantiū magno nu-

mero inducto, paceq; in annos multos firmata, ager iam diligēter excoli, mul-

tosq; & uarij generis fructus cœpit progignere, quos magno cum emolumen-

to Siculi mercatotibus uenundantes, haud longo temporis interuallo opes su-

as auctiores fecerunt. Et sanē tempestate ex magna diuinitatē abundantia mul-

tæ & iugentes extunctiones confectæ sunt. Veluti Syracusis prope insulā do-

mus, quam lectorum sexaginta cognomento dixerunt, omnia Sicilię & aedificia

& amplitudine & structura eleganti superās, principis Agathoclis opus. Eius

molem deorum sacrī & dibus eminētiorem fuisse, illud fermē indicio est, quōd

diuino fulmine, quasi in inuidiam fuerit icta. Et ad minorē portum turres sunt,

ad partes eas ubi inscriptiones uisuntur, è lapidibus exoticis constructæ. Ap-

positus autem ibi est Agathoclis, eius rei authoris, titulus. Non multo etiā po-

stea ab Hierone rege excitatum est Olympium nō procul à foro, & iuxta thea-

trum sacra ædes, quæ in longum stadij spacio extēdebatur, lata atq; edita pro

longitudinis ratione. In urbis quoq; minoribus aliquid factum est, sicuti Agy-

rinæ, quō ob soli fœcunditatē coloniam deductam esse paulò antē docui-

mus, theatrum, Syracusano excepto, omnium quæ in Sicilia sunt pulcherrimū.

Deorum templa, curiae, foræ, turres opere egregio uisendæ, & monumēta, cum

Pyramidibus plurimis & ingentibus, & accurato artificio maximē æstimādis,

extorta fuerunt.

Verū

Dioclis legū
correcțio.

Aedificia insi-
gnia in Sicilia
fiunt.

Regni Alexandri Annus XXII.

A. Mundi
3627.

Verum enim uero cum Athenis Charondas imperaret, Romæq; cōsulatum
 inssent L. Aemylius, & C. Plotius, Macedoniae rex Philippus, quam plurimis
 Græciæ ciuitatibus sibi amicitia iunctis, uehementer rei illi studebat, Athenien-
 ses uti clade aliqua deprimere, itaq; nullo repugnante, totius Græciæ dux ap-
 pellare. Propterea subito Elatea occupata, omnes suas copias illuc euocauit
 bellum contra Athenenses moturus. Sperabat autem certissimam uictoriam
 se consequuturum, quod illos ob fœdus percussum imparatos offendurus es-
 set. Idq; plane contigit. Capta siquidem Elatea, noctu quidam Athenas excur-
 terunt, renunciantes eam urbem captam: quodq; Philippus cum exercitu in
 agrum Athenensem rectâ esset uenturus. Ibi rei bellicæ duces ex readeo ino-
 pinata ualde consternati, accitos ad se tubicines, per omnia urbis loca dimise-
 runt, uti tota nocte per signum cunctos cōmonefacerent. Fama ita per domos
 quascunque disseminata, præ timore animi ciuilem arresti sunt: quam pri-
 munq; cœpit lucescere, populus uniuersus in theatrum conuenit, ante quam à Consternatio
 magistribus de more accerseretur. Tunc duces nuncium qui aduenerat, in cōsum populi, tis-
 cionem produxerunt, req; ab eo exposita, silentium & timor ingēs omnes cor Rhetorum.
 tipuit. Nec eorum qui ad populum concionari solebant, quispiam aliquid cen-
 sere audebat, & præcone səpius admonente, uti quispiam de cōmuni salute a-
 geret, nullus omnino comparebat, qui sententiam suam in medium uellet pro-
 ferre. In tanta perplexitate atq; omnium trepidatione totius populus oculos in
 Demosthenem coniecit, qui suggestu consenso, populum uti bonum animū
 haberet adhortatus, docuit oportere quamprimum Thebas legatos mitti, qui
 gentem eam ad bellum pro Græciæ libertate suscipiendum inducerent. Non
 enim temporis angustiæ permittebant ab alijs Græciæ ciuitatibus auxilia im-
 plorare, cum Philippum intra biduum in Atticam irrupturum esse apparet: Athenenses
 cui cum iter per Bœotiam esset faciendum, Thebanos solos in tanto periculo
 opis aliquid aduersus illum afferre p̄ osse constabat. Nec illud rursus in dubi-
 um uertebatur, Philippum utpote amicum & socium Bœotis in transiū eos
 tentaturum, ad ineundum secum bellum contra Athenenses. His rationibus
 populus persuasus, decretum de legatione in uerba Demosthenis scribi iul-
 lit. Sed muneri ei ob eundo uis, qui facundia præstaret quarebatur. Tunc De-
 mosthenes pro cōmuni omnium cōmodo, uolūtati populi paruit, summaq;
 celeritate iuit, persuasit, & Athenas rediit. Ad eum modum ciuitas impetratis
 Bœotorum auxilijs, cum exercitū suum priorem ad duplum auxisset, animū cum Thebanis
 & spem resumpit. Statimq; belli ducibus Charete & Lysicle nominatis, mili- societatem co-
 tes omnes armis instructos, in Bœotiam iussit contendere. Hi ætate florentes, eunt aduersus
 & animis promptissimi ad dimicandum, confecto strenue itinere, Chæroneam Philippum.
 quæ est in Bœotia, peruerunt. Tantam Athenensium celeritatem admirati
 Thebani, & ipsi nihil diligentiae intermisserunt: armatiq; illis occurrentes, si-
 mul castra metati sunt, aduenientem hostem ibi expectantes. Philippus autem
 initio ad Bœotiorum concilium legatos miserat, in queis maximi nominis Py- Pytho opposi-
 tho, qui eloquentia plurimum ualere existimabatur, & in petēdis auxilijs De- tus Demosthē
 mostheni apud Bœotos opponere sese non est ueritus. Ibi omniū quidē aliorū n. rei

rei militaris scientia rex multum praeualebat, quippe qui multis uarijsq; rebus belli gestis, in q; his fermè omnibus semper uictor, maximā eorum quæ in bello administrando usui esse solent, experientiā haberet. Atheniensium rursus qui optimi existimabantur duces, mortem nūc obierant: Iphicrates, Chabrias, & Timotheus: & eorum qui supererat princeps, Chares, uel consilio dando, uel negotijs obeundis in officio imperatoris nihil uulgari aut plebeio cui-piam uiro praestabat. Ad primum autē lucis ortum acies instrui cœpetū, rexq; Alexādrum filium ætate iam puberem, uirtutis & promptitudinis in rebus a-gendis manifestissimæ, alteri cornui præfecit, adiunctis ei ducibus, quos optimos in exercitu habebat. Ipse autem electos milites secum habens, partē alterā exercitus regendam accepit: omnibus quæ ubiq; disponenda essent, cōmodis simè pro temporis ratione à se præparatis. Athenienses ex aduerso acies secundūm gentium diuersitatem partiti, Bœotis partem unam attribuerunt, reliquæ administrationē sibi retinuerunt. Itaq; illis manus ad multum tēporis acerūm conseruentibus, & plurimis utrinq; cadentibus, aliquādiu pugna in ancipitem uictoriæ spem habuit, donec Alexander summo ardens studio specimen aliquid uirtutis suę patri edendi, eo desiderio præter modum eum urgente, cum etiam fortissimos bellatores propè adiuuantes haberet, primus factio impetu, hostium aciem perrupit: multisq; intersectis, quicunq; ei erant obuij, eos gaudiophilippus A= uissimè premebat. Idem ijs qui cum eo erant facientibus, omnes hostium ordi-thenienses p̄r̄nes ibi turbati sunt. Iam uero ingenti cadauerum strue facta, prima Alexandri uictoriæ superat. acies urgendo, hostes pedem coegerit referre. Rex itidem ipse ante omnes periculis se offerens, filio uictoriæ paræ titulū nequaquam cōcessurus, initio impres-sione facta, hostem è loco deturbauit: tandemq; eodem in fugam compulso, ui-ctoriā authorem se fuisse ostendit. In eo prælio Athenienses plures 1000. celi, & 2000. capta sunt. Bœotorum pariter multi interēpti, nec pauciores in capti-vitatem uenerunt. Philippus certamine finito trophēū excitauit: defunctorum corpora sepulturæ mandauit: dijs in uictoriæ cōcessæ gratiā sacrificia fieri cu-rauit eos qui strenuò pugnauerant, pro cuiusq; merito honorauit. Traditū est à quibusdā, Philippū peracta liberali potatiōe, multo repletū mero, cū amicis sal-tatione iocosam ex uictoriæ gaudio iniuisse, atq; ita per medium captiuorum turbā progressum cōtumeliosius uinctis illis calamitatē quē patiebant expro-brasse: tuncq; oratore Demadē, qui eo tēpore in custodijs erat, sibi, quin lo-quendi audacia uteretur, non temperasse, uerbumq; ad regis petulantia retun-dendā accōmodatissimū protulisse. Id autem (ut aiunt) dixit: Cum ὁ rex fortuna Agamemnonis personam tibi apposuerit, non pudore afficeris Thersite actiones referēs. Ea homini dicacitate pulsatus Philippus, adeò sese immutat, se fertur, ut totum priorem animi habitum reliquerit, coronis abiectis alioq; sal-tationis ornatu, qui totus in uictos erat contumeliosus, cōtrito: uitum autem qui tam audacter secum loqui ueritus non fuerat, multum admiratus, à captiuitate liberauerit, honorifice q; tractauerit. Tandem gratia illa Attica per Dema-dis sc̄o-ma in. Philip-pum

Demadis sc̄o-ma in. Philip-pum

Philippi mo-dem mitigatus Philippus, captiuos omnes citra redemptionem dimisit, pror-derato, & resusq; inflatos illos ex uictoria spiritus deponens, legatos ad populū Athenien conciliatio cū sem misit, per quos cū ea repub. societatem & amicitiam iniuit. Thebis etiam Athen. & cū præsidium imposuisset, eo deducto, pacem & genti illi concessit. Athenien Thebanis.

Lycurgus alias oratores maximæ erat æstimationis, & annos duodecim cum magna lau-orato. de reipublicæ uectigalia administraverat, totumq; uitæ cursum uirtutibus om-nibus celebratum traduxerat, accusator acerbissimus in dicendo. Eius sanè ora-tionum dignitatem & amaritudinem poterit aliquis coniçere ex illis, quæ in Lysiclis accusatione dixit: Cum ὁ Lysicles in bello prætor fueris, & ciuium tuo rum mille occubuerint, duo millia in captiuitate uenerint, trophēum in huius urbis

huius urbis dedecus erectum, Græciae uniuersæ seruitutis iugum impositum sit: hæc omnia te duce, te belli administratore cōtigerint, audes uiuere, & iōlis huius lumē tueri, atq; pudoris & probri patriæ tuæ monumentū in forum prodire, ea autem tempestate res utiq; rara euenit. Quando enim ad Chærone ^{Pugna diuina} se codem dicitur, om conflictū est, eadem die & hora in Italia certamen aliud cōmissum inter Lukanos & Tarentinos: quo in prælio Archidamus Lacedæmoniorū rex, pro Tarentinis pugnans, interemptus est. Circa id temporis Timothæus Heracleæ Ponti tyrannus mortem obiit, principatus sui anno decimoquarto. Successit ei filius Dionysius, qui ibi dominatus est annos duos & triginta.

Regni Philippi annus XXIIII.

An. Mundt
3628.

Iam uero Athenis imperante Phrynicho, & Romæ consulibus T. Manlio Torquato, & P. Decio: Philippus ex uictoria Chæronensi cum spiritus maiores haberet, uideretq; clarissimas urbes à se consternatas esse, laborabat toto animo, ut totius Græciae dux deligeretur. Eiusmodi sermones passim iactabat, se uelle bellum pro Græcia contra Persas suscipere, quorū impia facinaria in res sacras ulcisci statueret. Per quæ beneuolos maximè Græcos sibi reddebat, humanè super id ac liberaliter eos omnes publicè ac priuatim tractans. Tandem ciuitatibus Græciae denunciauit, aliqua sē cupere de communi omnium cōmodo consultare. Itaq; Corinthi cōuentus habitus est, in quo multū de bello contra Persas loquitus, spemq; bonam eius rei faciens, animos eorū qui conuenerant, ad negocium comprobandum induxit. Nouissimeq; à Græcis legitur aduersus omnibus dux & potestatis summæ imperator appellatus, apparatum magnū *Jus Persas.* int̄e coepit copiarum, quæ contra Persas ducendæ essent. Imperato igitur ciuitati cuiq; militum numero, quem dare deberet ad bellum Persicum, in Macedoniam reuersus est. Et ea quidem à Philippo curabantur.

In Sicilia autem Corinthius Timoleon, cuius res omnes Syracusanorum & Siculorum benē disposuisset, diem suum obiit anno octauo imperij. Eum Syracusanus ob egregias uirtutes & ingentia beneficia maximè diligentibus, cū summo honore sepeluerunt. Cūq; iam cadauer efferrit inciperet, coacta ibi magna hominum multitudine, promulgatum est Syracusanī populi decretū, quo singulis annis in omne tempus Timoleontis memoriam musico, equestri, & gynico certamine honorari iubebat. Tunc aut minarum ducentarum summā fūnus constituit, quod barbaros in Sicilia debellasset, maximas Græcas urbes habitantium frequentia repleuisset, libertatemq; Siculis reddidisset.

Per ea tempora mortuus est rex Ariobarzanes, qui annos uiginti sex regnauerat. In regnum successit Mithridates, quod annos quinq; & triginta tenuit. Et Romani, initio cum Latinis & Capanis prælio ad urbem Suesiam, uictores fuerunt. Vicitis partē agri ademerūt. Manlius, qui ei pugnæ consul præfuerat triumphauit.

Regni Philippi annus XXV.

An. Mundt
3629.

Sequenti anno, quo Pythodorus Athenis princeps, & Romæ Q. Publius & Tib. Aemylius Mamercus consules fuerunt, Olympias undecima supra censim acta est, fuitq; uictor in stadio Cleomantis Clitorius. Tūc Philippus assumptu Græcorum imperio, uti bellum contra Persas iniret, Attalum & Par menionem cum parte copiarum in Asiam præmisit: demādata eis Græcarum urbium liberatione. Ipse autem cupiens secundum deorum assensum, tāto bello manu imponere, Pythiam, num Persarum regem sibi uincere daretur, consoluit. Ea huiusmodi oraculum reddidit:

Ἴε ποτὲ Μόριαρθε, ἔχει τάρθη, σίγη διέσωψ.

Ecce coronatum est qui taurum mactet ad aras.

Pythie oraculum de morte
Philippi.

Anceps hoc dictum Philippus in rem suam interpretatus est, ueluti ab oraculo prædiceretur, Persam uictimæ instar mactatū iri. Sed res secus habebat connotatum significabatur: Philippum scilicet in hominum conuentu, inter ipsa deorum

Philippos à se deorum sacrificia, uti coronatum taurum interfici debere. Lætus proinde agerat Philippus, deos sibi auxiliares, ad Asiam in seruitutem Macedoniarum trahendam, fore existimans. Subito igitur ampla sacrificia in deorum honorem peregit, & Cleopatra ex Olympiade uxore filiae, Alexandre Epirotarum regi Olympiadis fratri desponsatae, nuptias celebrare instituit. Utque plures ex tota Grecia ad genitale coniuuium conuenirent, magnificentissima certamina musica & cœuiuia ad amicos & hospites accipiendos, lautissima facere statuit. Inuitauit ad hæc ex omnibus Graeciae locis hospites suos, admonuitque amicos qui apud se erant, uti pariter & ipsi accirent, quos iure hospitiū notos haberent quamplures. Maximè enim studebat, humanitatem suam Graecis testamat esse, atque ex beneficio traditi imperij benigna saltem oratione gratias eis rependere. Ex omnibus igitur locis ingenti hominum turba cœfluente, cum Aegis Macedonie urbe nuptiae & certamina celebrarentur, non tantum singuli clariores uitae coronis aureis Philippum honorarunt, sed & insignium ciuitatum complures idem fecerunt. In quæ fuit & ipsorum Athenienium. Eam coronam cum praeco publice uerbis commendaret, inter alia dixit: Si quispiam Philippi uitæ insidiatus, Athenas se receperit, eum statim ad pœnam deditum iri. Per famam eam ultrò diuina prouidentia erumpentem, uisus est Deus imminens tunc Philippo periculū significare. Accesserunt & alii, ueluti diuinitus editæ uoces, obitum Philippo denunciantes. In regio siquidem coniuicio cum Neoptolemus resonanti uoce, & magni nominis tragœdus, Philippo ei iniungente, poëma quodam recitaret, quod ad expeditionem contra Persas accommodari uideretur, existimans huiusmodi rei aptum se inuenisse, ut Philippi susceptum negotiū laudaret, & Persarum regis fortunas maximas eleuaret: quæ licet magna & celebres essent: nihilominus in pessum ruere casu aliquo possit, tale exorsus est carmē.

Vos qui ætheris summum, patentes latius
Agros, domorum & celsa culmina nimio
Inauditis studio, temerè uitæ datum
Cursum tenentes, nunc sapere par est. Iter
Hic ecce nunc apprendit ignotum sibi.
Spes nanc̄ longas amputans, luctu grauis,
Extrema de improviso adest mortis dies.

Addidit & alia, quæ ad eandem sententiā omnia tendebat. Versi Philippus multum inde oblectatus, in audiendis his quæ recitabant totus erat, omnē suā cogitationē ad interitū Persarum regis cōuersam habens. Recordabatur simul oculi à Pythia redditū, quod ab his quæ canebant, haud uidebant dissentire. Tandem finito coniuicio, & in sequentē diē certaminis initio dilato, turba maxima durante adhuc nocte, in theatrum cōuenit. Sed prima luce pompa duci coepit, in qua super maximum alium apparatus, 12. deorum simulachra inuenienta sunt artificio & ingentib. ædificijs mirifice exornata. Cum his & tertiumdecimū ipsius Philippi signū diuino habitu gestatū est. Qua in re dignitate parē 12. deis rex ostendere se uoluit. Pleno igitur theatro ipse candidatus prodijt, spicatorib. suis, ut se iunctim & longe a se uenirent, monitis. Per hoc enim omnibus significabat, Graecorum cōmuni benevolentia sibi munito, haud esse opus corporis defensoribus. Tanto eminentem fastigio, ab omnibusque & laudatū & beatissimum iudicatum præter omnium opinionem, nullis prius apparentib. inditis, insidiarum conatus, simulque ipsa mors opprescit: cuius rei narratio utapertius cognoscatur, altius paulo insidiarum eiusmodi causam explicabimus.

Philippi mors Pausanias erat quispiam, genere Macedo, eius gentis quæ Orestis nuncupatur: allectus inter eos, quibus regij corporis tuendi officium incumbit, Philippo ob formę elegantiam charus ualde. Hic cum alterum Pausaniam sibi cognitum à rege amari animaduerteret, probrosis conuicijs eum grauiter infectus est, ancipitis sexus hominē appellans, quod amantium libidini sese expneret.

neret. Is contumeliosa maledicta iniquissimo animo ferens, rem pro tempore silentio continuit. Attalo autem unius ex amicis, quid deinceps fieri deberet, cum indicasset, ultrò & miro modo uita se abdicauit. Post paucos enim dies Philip po prælium contra Peluriam Illyrici regem in eunte, hic ante suum regem consensens, quæcunq; in eum tela mitterentur, suo corpore excipiens, mortem ita obiit. Quare diuulgata, Attalus inter aulicos & potentiores viros multū polens apud regem, inuitauit Pausaniam ad conuiuium. Ibi mero multo eum oneratum, mulionibus, qui per contumeliam corpus temulentum stuprarent, tradidit. Illuc cum ex ebrietate conualuisse, ægerrimè illatam iniuriam ferens, Attalum apud Philippum detulit: qui multum quidem ex rei turpitudine est motus, sed Attalo ob magnam familiaritatem, & quod eius opera tunc uteretur, ut noceret, induci non potuit. Erat etiam Attalus ob Cleopatram proxime à rege in matrimonium acceptam, arctissima ei iunctus cognatione: copiarumq; in Asiam præmissarum dux fuerat delectus in rebus bellicis egregia fortitudinis. Idcirco rex potius, uti Pausanias animum iustissimo dolore incensum mulceret, intendit: datisq; ei magnis munib; loco insuper honestiori inter corporis sui defensores honorauit. Sed ille implacabili ardens ira, decreuit nō tantum de eo qui sibi iniuria in fecisset, sed & qui uelisci noluisset, pœnam sumere. Confirmauit maximè hāc eius deliberationem Hermocrates Sophista, quem cum Pausanias frequentaret semel in diatriba percunctatus est, quānam via aliquis clarissimi nominis posset euadere. Respōdit Sophista: Si uirum, qui res maximas gesserit, interficiat: dum enim illius mentio habeatur, eius eriam à sum. quo interfectus sit, meminisse oportere. Sermonē eiusmodi Pausanias ira quā coquebat, adduxit in subſidium. Neq; sententiae acceptæ dilationem aliquam interponens, in ipsis certaminibus uim Philippo inferre tali modo instituit. Parauit equos ad portas urbis, dein ad theatri aditum se recepit cum Gallico gladio, quem occultum tenebat. Ibi Philippum amicos, qui pone sequebantur, invitantem, ut in theatrum progrederentur, spicatoribus procul amatis, cum solum relicta uideret, ad eum cucurrit, perq; latera uulnere adacto, mortuum eum prostrauit, ad portasq; ubi fugæ equi parati erant, properè contendit. Statim uero qui pro rege soliti erant excubare, partim ad regium corpus festinarunt, partim se ad regis percussorem insequendum effuderunt. Sed Pausanias prægressus equo insidens, facile insequentes eualesset, nisi intercurandum uite quadam hærente ad calceum, retentus decidisset. Ibi eum cōnantem de terra surgere, qui erant cum Perdicca, inuidentes confoderunt. Philippus itaq; regum omnium, qui suo tempore in Europa fuerit, maximus, quiq; imperii sui amplitudine duodecim dijs parem se annumerare ausus est, tales uitæ exitum habuit, cum annos quatuor supra 20, regnasset. Cognitum plane est, regem hunc tenuibus fauentis fortunæ adiumentis in principatu cōparando usum, amplissimum illum etiam inter Græcos stabilissime, atq; in eo augendo nō tam armis & fortitudine, quam sermone comi, & benignitate in exerciendo summa profecisse. Fama etiam est, Philippum ipsum de prudentia & astu imperatorio, neq; minus de successu, quem in conciliandis hominibus habuisset, magis ultrò, quam de copiarum & auxiliorum viribus gloriari solitus: quod rerum bene in prælijs gestarum laus sibi cum his qui secum militassent, communis esset: sed eorum quæ orationis comitate recte transagit, titulum sibi unius retineret. Nos autem cum ad Philippi obitum uenerimus, librum huc, uelut in principio indicauimus, eius rebus propriū abscribi uolumus. Sequentis uero initium ab Alexandri successione in paternum regnum facturi, omnes eius gestas res libro uno compliciti conabimur.

Diodori